

K I N A B L A D E T

NUMMER 91 · 2023

丹中杂志

PROFORMAÆGTESKAB MELLEM HOMOSEKSUELLE

DEN 20. PARTIKONGRES

YAN LIANKES FORFATTERSKAB

KINABLADET

Kinabladet udgives af
Dansk-Kinesisk Forening.
Medlemmer får tilsendt gratis

REDAKTION

Jørgen Delman
redaktionen@dansk-kinesisk.dk

Redaktionsgruppe
Kjeld Allan Larsen
Anna Davidsen Buhl
Mette Brøndum
Tage Vosbein

DANSK-KINESISK FORENING

blev stiftet 25. januar 1999.
Dens formål er at være samlingssted
for alle med interesse for Kina samt at
formidle oplysning om Kina.
Vedtægter, indmeldelse og abon-
nementstegning ved henvendelse til
sekretæren.

FORMAND

Kjeld Allan Larsen
kjeld.allan.larsen@gmail.com

SEKRETARIAT

Dansk-Kinesisk Forening
Jannie Ørsted Nielsen
E-mail: sekretariatet@dansk-kinesisk.dk

Merkur Bank 8401 1278623

MEDLEMSKONTINGENT

Enkeltmedlemmer 250 kr.
Parmedlemmer 310 kr.
Pensionister og studerende 150 kr.
Pensionistpar 210 kr.
Kollektivt medlemskab 380 kr.

ISSN 1600-1273

CVR nr 26148391

Hjemmeside: www.dansk-kinesisk.dk

Layout: DGGD
Forside : JAN Pictures via Unsplash.

Tryk: Jørn Thomsen Elbo A/S

Med finansiell støtte fra:

S.C. VAN FONDEN

INDHOLD

ÆGTESKAB BAG FACADEN Anna D. Buhl om proformaægteskab mellem homoseksuelle.	3
PARTIKONGRES MED RIDSER I LAKKEN Jørgen Delman om den usædvanlige 20. kongres.	7
JIANG ZEMIN 1926 - 2022 Nekrolog ved Jørgen Delman.	12
HANDELSVEJEN TIL KINA Henrik Kragh anmelder ny bog af Peter Bøgh Hansen.	14
ULIGHED I KINA Kjeld A. Larsen om et af de mest ulige samfund i verden.	16
REALISMENS ULYDIGE SØN Susanne Posborg om Yan Liankes forfatterskab.	22
KVINDELIGE KINESISKE KUNSTNERE PÅ GL. STRAND Mai Corlin Frederiksen anmelder ”Stepping Out”.	24
XI JINPINGS KINA Mette Børndum anmelder ny bog af Jens-Peter Fage Madsen.	26
ARRANGEMENTER 2023 Sæt kryds i kalenderen.	28

PROFORMAÆGTESKAB VINDER FREM BLANDT HOMOSEKSUELLE I KINA

AF ANNA DAVIDSEN BUHL

For nogle kinesiske homoseksuelle er proformaægteskab en måde at kunne bevare deres homoseksuelle relationer uden uoverskuelige sociale konsekvenser.

(Foto: RODNAE Productions via Pexels)

PROFORMAÆGTESKAB ER ET VOKSENDE FÆNOMEN BLANDT KINESISKE HOMOSEKSUELLE, DER FORSØGER AT NAVIGERE I SPÆNDINGSFELTET MELLEM FAMILIENS FORVENTNINGER OG DERES EGNE ØNSKER.

Mange kinesiske homoseksuelle i dag står over for et svært dilemma. På den ene side står ønsket om at følge sine drømme og udleve sin identitet. På den anden side lurer et enormt pres fra familie og samfund til at passe ned i traditionelle normer for ægteskab, børn og familieliv. Presset for at blive gift er allestedsnærværende, når man er en ung kineser på vej ind i voksenlivet, og det kan være svært at forene med et ønske om at søge kærligheden på sine egne præmisser. Denne svære balancegang har fået nogle

homoseksuelle i Kina til at finde en helt ny vej: at gifte sig med hinanden.

Denne praksis har været kendt i Kina siden slutningen af 1990'erne og kaldes *xinghun* (形婚), eller på dansk *proformaægteskab*. Med internettets opblomstring er det blevet endnu lettere at finde en proformapartner, og adskillige datingsider til formålet er opstået over de seneste år. Blandt dem er hjemmesiden Chinagayles.com, der har eksisteret siden 2005 og huser over 400.000 profiler. Her søger titusindvis af kinesiske homoseksuelle efter en

partner af det modsatte køn, som de kan blive gift med – alt sammen for at få det til at se ud, som om de har et traditionelt, heteroseksuelt forhold.

På mange måder minder disse profiler om almindelige datingprofiler. Folk angiver deres alder, bopæl, højde, indkomst mm. og går op i partnerens personlighed, udseende, arbejde og øvrige kvaliteter. Men frem for at finde et romantisk kærlighedsmatch er formålet et formelt ægteskab, der giver omverdenen indtryk af, at man er heteroseksuel, selvom man ikke er det.

Der er mange måder at være proformagift på. Nogle bliver venner med deres proformapartner, bor sammen, får måske børn sammen og opbygger et liv sammen. Andre har brug for en partner, de kan fortælle familien om og tage med hjem til nytår en gang om året, og ellers vil de egentlig helst have så lidt som muligt med hinanden at gøre. Atter andre bliver gift med det ene formål at lade sig skille igen – og dermed i det mindste kunne sige, at de prøvede. Nogle har endda en form for ‘usagt aftale’ med deres forældre om, at de godt er klar over, at ægteskabet er proforma, og deres barn i virkeligheden er homoseksuel – men så længe billedet af den traditionelle familie opretholdes, lader de, som om de ikke ved det.

Der kan være mange forskellige grunde til at vælge et proformaægteskab. Men alligevel er der nogle tendenser, der går igen blandt rigtig mange af dem, der søger en proformapartner. På baggrund af en analyse af ordfrekvenser i profilerne på proformadatingsiden Chinagayles.com vil jeg her præsentere nogle af de vigtigste.

Homoseksualitet i Kina

For at forstå fænomenet proformaægteskab må vi først se på forholdene for homoseksuelle i Kina. De seneste årtier er der ligesom i resten af verden sket en stigende accept af homoseksualitet i det kinesiske samfund. Det officielle Kinas nuværende tilgang til homoseksualitet kaldes populært “de tre ‘ikke’r” (*san bu* 三不): “støtter det ikke, er ikke imod det, tilskynder det ikke” (*bu zhichi, bu fandui, bu guli* 不支持、不

反对、不鼓励). Der er ingen love, som forbyder homoseksualitet eller sex mellem personer af samme køn – den seneste paragraf, som blev brugt til at retsforfølge homoseksuelle, blev afskaffet i 1997. Dog har homoseksuelle ikke de samme rettigheder som heteroseksuelle i forhold til for eksempel ægteskab, som ikke er muligt mellem personer af samme køn.

Selvom der ikke er nogen love imod homoseksualitet, er diskrimination og social stigmatisering stadig hverdag for mange homoseksuelle i Kina. Blandt mange hersker stadig en forestilling om, at homoseksualitet er en perversion, og ifølge en undersøgelse om LGBT-forhold i Kina fra 2016 har kun omkring 15 % af kinesiske homoseksuelle fortalt deres forældre om deres seksualitet.

På trods af dette er der i løbet af de sidste 15-20 år opstået et levende LGBT-miljø i Kina, især blandt ungdommen. Meget af miljøet foregår på nettet, hvor LGBT-personer mødes i online-fællesskaber og på subtil og kreativ vis udfordrer det etablerede samfund. Blandt andet har kinesiske homoseksuelle med en vis humor ‘lånt’ begrebet *tongzhi* (同志), kammerat, fra kommunistlingo, idet det også er et ordspil på det kinesiske ord for homoseksuel, *tongxinglian* (同性恋). Desuden findes forskellige grupper af aktivister, der kæmper for seksuelle minoriteters rettigheder, og i 2009 blev der for første gang afholdt pride i Shanghai.

Dog har der også været flere tilbageslag de seneste år. I efteråret 2021 iværksatte myndighederne en pludselig nedlukning af en række LGBT-WeChat-grupper, og Shanghai Pride måtte i 2020 dreje nøglen om efter pres fra de lokale myndigheder. Situationen bølger altså frem og tilbage og er fortsat et omstridt terræn, hvor kinesiske homoseksuelle kæmper for deres plads i et landskab, der i høj grad er styret af traditionelle familieværdier.

Ægteskabspres

Der er ingen tvivl om, at presset for at blive gift er en af de helt store årsager til at indgå proformaægteskab for mange homoseksuelle kinesere. Selvom

der er sket mange forandringer hvad angår eksempelvis social accept af skilsmisse og sex uden for ægteskabet, spiller ægteskab stadig en helt central rolle i det kinesiske samfund. Af mange opfattes det som den afgørende kernebegivenhed i en persons liv og den største forpligtelse, du som søn eller datter har over for dine forældre. For nogle kan presset for at blive gift være så allestedsnærværende, at forældre og andre familiemedlemmer konstant spørger ind til ægteskab eller endda arrangerer *blind dates* for deres børn i forsøget på at finde en partner til dem.

Familiens centrale betydning i Kina kombineret med et fokus på gruppens behov frem for individet betyder, at børnenes livsvalg ikke ses som en privat sag, men som noget, der påvirker hele familien og smitter af på familiens omdømme. Samtidig ligger det dybt rodfæstet i kinesisk kultur at føle en stærk forpligtelse over for sine forældre. Dermed bliver presset for at blive gift og indfri familiens forventninger endnu større.

Der er dog også over de sidste årtier foregået en markant individualiseringsproces i Kina, hvor det at forfølge sine egne drømme har fået en meget stærkere plads for især mange unge kinesere. Netop det er med til at gøre balancen mellem forskellige hensyn så svær for mange kinesiske homoseksuelle, der kæmper med familiens ønsker på den ene side og en stigende stræben efter egen lykke på den anden side.

Økonomi og stabilitet

Pres fra familien er ikke den eneste grund til at indgå proformaægteskab. Rigtig mange kinesiske homoseksuelle har økonomiske grunde til at blive gift eller ser ægteskabet som en måde at opnå stabilitet og ro i deres liv.

Ord som “arbejde” (*gongzuo* 工作), “stabil indkomst” (*wending shouru* 稳定收入), “uafhængig økonomi” (*jingji duli* 经济独立) og “ikke-kaotisk social omgangskreds” (*bu hun quan* 不混圈) går igen og igen i profilerne på Chinagayles. Særligt stabilitet synes at spille en afgørende rolle – ordet optræder i mere end 4 ud af 10 profiler.

Grundigt udsmykket bryllupsværelse. Ægteskab spiller en central rolle i det kinesiske samfund, og mange unge kinesere oplever et stort pres for at blive gift.
(Foto: Anna Davidsen Buhl)

Flere forskere har observeret en tendens til, at homoseksuelle forhold i det kinesiske samfund ofte opfattes som 'kaotiske' eller 'ustabile' i sig selv – mens ægteskab ses som en stabiliserende faktor, der skaber trykke og faste rammer om en persons tilværelse. At blive gift kan derfor styrke følelsen af at leve et mere normalt, harmonisk og 'stabilt' liv.

Samtidig kan et ægteskab give økonomiske fordele, social status og være adgangsbillet til goder såsom boliger og forfremmelser. Især for kvinder ses ægteskabet ofte som en måde at sikre sig økonomisk, og der er ofte et stort pres på mandens økonomiske formåen – i proformaægteskaber såvel som i traditionelle ægteskaber. Når det romantiske aspekt er taget ud af ligningen, kan proformaægteskab i endnu højere grad blive til en slags forretning, der skal forhandles på plads. "Vi deler økonomien ligeligt, og du skal betale brudepengene tilbage til mig", skriver en mandlig bruger på

Chinagayles for eksempel. En anden skriver: "Jeg vil have børn, bagefter kan vi blive skilt eller bo sammen eller hver for sig. Hvis vi bliver skilt, er det mig, der får barnet."

Uafhængighed fra forældre er et andet vigtigt gode ved ægteskab. For mange unge er ægteskabet en adgangsbillet til at flytte væk fra deres forældre og dermed have større mulighed for selv at bestemme over deres eget liv. Det kan for eksempel være besværligt at ses med en kæreste af samme køn, hvis man bor hos sine forældre. Ud over den fysiske uafhængighed kan ægteskab give en mental uafhængighed, idet forældrene ikke længere udgør ens primære familierelation, og man derfor i højere grad betragtes som et voksent individ med sin egen familie.

Traditionelle kønsroller

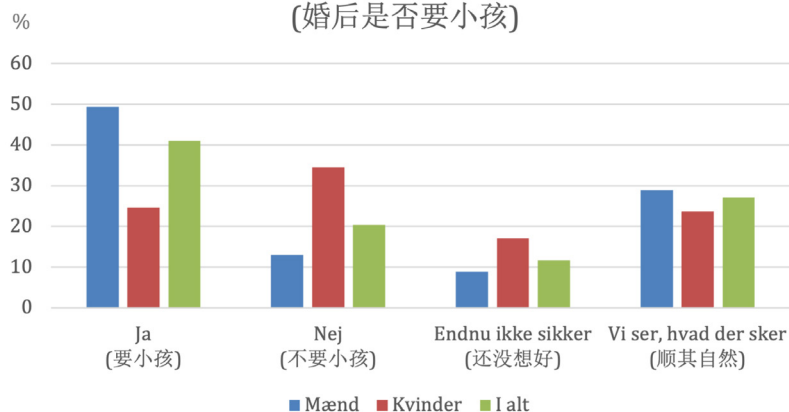
En interessant tendens i profilerne på Chinagayles er, at mange foretrækker en partner, der lever op til stereotype forestillinger om maskulinitet og femininitet. Kvindelige proformaæg-

teskabspartnere skal helst være "feminine" (*nǚxìnghuà* 女性化), for eksempel ved at have langt hår og ikke være "tomboys", mens mandlige partnere helst *ikke* skal være for "kvindelige".

Hvis man betragter proformaægteskabet som en form for skuespil, man spiller over for sin familie (eller familien spiller over for omverdenen), giver det mening, at man søger en partner, der passer ind i en klassisk forestilling og dermed udfylder 'rollen' som traditionel ægteskabspartner. Ønsket om en partner med et stereotypt kønsudtryk kan altså være et forsøg på at beskytte sig selv og gøre det mindre sandsynligt, at man vil 'vække mistanke' om ægteskabets egentlige baggrund.

Derudover kan en partner med et traditionelt kønsudtryk betyde, at ægteskabet føles mere almindeligt, sikkert og stabilt – også for proformapartnerne selv. Traditionelle normer for mænd og kvinders rolle i et ægteskab influerer også homoseksuelles partnervalg, selvom det er proformaægteskab.

Brugernes svar på spørgsmålet "Vil du have børn?" (婚后是否要小孩)

Figur: Svar på spørgsmålet "Vil du have børn?" angivet af brugerne på Chinagayles.com.
(Kilde: Forfatterens egen analyse)

Børn

Et af de helt store emner, når det kommer til proformaægteskab, er børn. Ordet bliver nævnt i mere end 6 ud af 10 profiltekster på Chinagayles og er det tredjemest forekommende ord overhovedet.

Mange unge kinesere oplever ud over ægteskabspresset et stort pres for at få børn. Børn er vigtige for at føre familienavnet videre og for at sikre forældrene økonomisk og socialt, når de bliver gamle. Af mange opfattes ægteskabet stadig som den eneste acceptable kontekst at få børn i, og samtidig er fertilitetsbehandling i Kina kun tilgængeligt for gifte par. Derfor kan ægteskab være en nødvendighed, hvis man har et ønske om at få børn – eller ens forældre har et ønske om børnebørn.

Spørgsmålet om børn er altså centralt – men det er også noget, der er stor uenighed om. Adspurgte direkte, om de vil have børn, svarer 41 % af sidens brugere, at det vil de gerne, mens 20 % ikke vil have børn. Disse tal dækker dog over en markant kønsforskel. Mens næsten halvdelen af mændene svarer, at de gerne vil have børn, og kun 13 % siger nej, er nej det mest populære svar for kvinder (se figur).

Traditionelt har der været et større pres på mænd end kvinder for at få børn og føre slægten videre. Derimod kan nogle kvinder være bekymrede for at få deres seksuelle og kropslige grænser overskredet. Forskellen i holdningen til børn korrelerer

desuden med, at flere kvinder end mænd udtrykker et ønske om ikke at blande sig i hinandens liv (*bu ganshe 不干涉*) efter ægteskabsindgåelsen, og at omkring 33 % flere kvinder end mænd på datingsiden allerede har en kæreste af samme køn. At få børn med sin proformapartner binder som regel partnerens liv tættere sammen, og her er der risiko for, at det bliver sværere at opretholde en tæt relation til sin kæreste samtidig.

Dog er det ikke en universel tendens, at mænd vil have børn, og kvinder ikke vil. Omkring en fjerdedel af kvinderne på siden svarer, at de gerne vil have børn – og en hel del er usikre og har ikke besluttet sig endnu.

Komplekse overvejelser

Der kan altså være mange forskellige grunde for kinesiske homoseksuelle til at indgå proformaægteskab. Flere faktorer komplicerer beslutningen yderligere. For eksempel er der ikke nogen garanti for, at presset fra familien forsvinder, selvom man er blevet gift. Pludselig har man to forskellige forhold at passe og endnu flere familier, der skal gøres tilfredse. Måske kommer der nye forventninger om børn eller deltagelse i forskellige familiebegivenheder. Og måske er der også forventninger fra ægtefællen om, hvordan ægteskabet egentlig skal se ud, som parterne alligevel ikke var helt enige om eller kunne forudsige på forhånd. Desuden kan det være stressende og et stort mentalt pres at skulle holde en facade over for sine forældre og lyve om vigtige aspekter af sit liv.

En anden faktor er, at familienormer ikke er de eneste normer, der spiller ind. Fra LGBT-miljøer både i Kina og internationalt kan der være et ideal om, at man 'omfavner' sin identitet og springer ud over for sin familie i stedet for at ligge under for samfundets normer. Nogle kinesiske homoseksuelle ser proformaægteskab som noget, der er med til at gøre homoseksualitet endnu mere usynligt i Kina, og som dermed skader kampen for LGBT-retigheder mere, end det gavner. De argumenterer for, at proformaægteskab taler ind i forestillingen om ægteskab som en nødvendig ramme om et godt liv og dermed er med til at understøtte de samfundsnormer, der gør proformaægteskab nødvendigt til at starte med.

Dog kan man også se proformaægteskab som en måde at forene samfundets forventninger med sin homoseksuelle identitet og give plads til begge dele. Frem for helt at opgive sine egne ønsker, fordi presset er for stort, har man med et proformaægteskab mulighed for at holde fast i sine homoseksuelle relationer uden uoverskuelige sociale konsekvenser. Dermed er proformaægteskab med til at skabe nye veje for kinesiske homoseksuelle til at navigere i spændingsfeltet mellem familiens forventninger og deres egne ønsker.

Anna Davidsen Buhl er bachelor i Kinaudier fra Københavns Universitet, bestyrelsesmedlem i Dansk-Kinesisk Forening og medlem af Kinabladet's redaktion.

Artiklen bygger på en analyse af ca. 60.000 datingprofiler fra hjemmesiden Chinagayles.com, som Anna Davidsen Buhl har foretaget i forbindelse med sit bachelorprojekt. Hun har analyseret profilerne digitalt ved at lave et computerprogram, der ved hjælp af sprogteknologi har fundet de tegnkompositioner, der optræder flest gange i profilteksterne. Disse resultater er desuden blevet opdelt efter køn. Derudover har hun lavet statistik over brugernes demografiske baggrund samt deres svar på forskellige spørgsmål relateret til proformaægteskab.

STRAMT KOREOGRAFERET PARTIKONGRES MED RIDSER I LAKKEN

AF JØRGEN DELMAN

KINAS ELITESHOW PAKKET IND I USÆDVANLIGE OMSTÆNDIGHEDER

Kinas Kommunistiske Partis (KKP) 20. kongres blev afholdt 16.-22. oktober sidste år og skulle have været herlighedens øjeblik for Xi Jinping. Men kongressen blev pakket ind i usædvanlige omstændigheder, som gav både KKP og den ellers uantastelige Xi nogle ridser i lakken.

Bromanden i Beijing

I første omgang blev kongressen helt usædvanligt kridtet op af en enlig demonstrant i Beijing, lige før den startede. Demonstranten hængte to bannere op på en bro med følgende tekst:

- “Fødevarer, ikke corona-tests – Frihed, ikke lockdown – Værdighed, ikke løgne – Reform, ikke en Kulturrevolution – Stemmer, ikke én leder – Vær borgere, ikke slaver.”
- “Studenter og arbejdere! Strejk og afsæt den diktatoriske forræder, Xi Jinping! Rejs jer, I som nægter at være slaver! Gør modstand imod diktaturet! Frels Kina! Én person én stemme, når der skal vælges formand!”

Normalt ville en demonstration af denne type ikke nå at få opmærksomhed. Demonstranten,

bannerne og al omtale på nettet og sociale medier blev da også fjernet rutinemæssigt. Men både timingen og indholdet – især kravet i det offentlige rum om afsættelse af Xi Jinping – var usædvanlig. Enkelt personer har tidligere krævet Xi Jinpings afgang, men de er alle blevet fjernet fra deres civile liv, nogle er i fængsel, og deres opråb er glemt.

Men ‘bromandens’ budskaber nåede at blive delt på internationale sociale medier, som mange kinesere illegalt har adgang til.

De blev derefter håndskrevet på mure og toiletter rundtom i Kina og efterlod endnu en uønsket plet på både partikongres og Xi Jinping.

Bromandens protest i Beijing, 13. oktober 2022. (Privat billede uploadet på Twitter af Yaxue Cao, <https://twitter.com/yaxuecao/status/1596876496890912774?lang=da>)

Hu Jintao's exit

Den næste, helt usædvanlige plet på partikongressen var, da Hu Jintao, Xi Jinpings forgænger – tilsyneladende mod sin vilje – blev fjernet fra Folkets Store Hal under kongressens sidste session. Efterfølgende meddeltes det, at Hu havde fået et ildebefindende. I udlandet har der været spekulationer om, hvorvidt det mon først var der, det gik op for Hu, at hans folk ikke skulle vælges til topledelsen, og at spillet var ude for hans fraktion.

Demonstrationer

Der var større demonstrationer efter kongressen. I november gik tusindvis af ansatte i den taiwanske Apple-producent Foxconn's fabriksby i Zhengzhou på gaden. Demonstranterne var utilfredse med manglende løn- og bonusudbetalinger og med uacceptable corona-restriktioner.

Efterfølgende fulgte andre demonstrationer rundt om i Kina rettet mod de drakoniske corona-nedlukninger. I første omgang udtrykte demonstranterne sympati med i hvert fald en snes ofre for en brand i et boligkompleks i Ürümqi i Xinjiang. Heraf døde mindst ti. Brandvæsnet kunne ikke komme til, og nogle af beboerne nåede ikke ud. Mange i Kina opfattede, at bygningen var forseglet på grund af corona-restriktioner i området. Det benægter myndighederne såvel som nogle civile observatører. Desuagtet spredte demonstrationerne sig til flere byer, herunder også til flere af de store universiteter.

Mange steder fulgte demonstrationerne i 'bromandens' spor. De krævede frihed og demokrati, og i enkelte tilfælde blev der rejst krav om, at Xi Jinping skulle træde tilbage. Billedmateriale fortæller, at protesterne mest var drevet af unge mennesker, som havde fået nok af de evige corona-restriktioner med deres voldsomme indgreb i den personlige frihed. Demonstranterne brugte blanke A4-ark til at markere sig. For det første ville de undgå at blive straffet for, hvad de gerne ville have skrevet. Derudover antydede den hvide farve, at den kinesiske topledelses værste frygt – en såkaldt farverevolution – kunne være på vej.

Demonstrationerne døde dog hurtigt ud. Foxconn-problemerne blev løst lokalt. By-demonstrationerne førte til, at KKP-ledelsen overraskende kastede håndklædet i ringen og opgav corona-restriktionerne uden varsel. Men myndighederne har siden sanktioneret identificerbare demonstranter.

Jiang Zemin takker af

30. november 2022 døde den tidligere partileder Jiang Zemin i Shanghai, 96 år gammel (se nekrolog andetsteds i dette nummer). I de officielle omtaler og i Xi Jinpings sørgetale ved mindehøjtideligheden i Folkets Store Hal blev Jiang tildelt en ophøjet plads i KKP's og Folkerepublikkens historie. Han blev hyllet som en hæderværdig og dygtig partileder, som altid havde nationens, partiets og folkets interesser for øje. Jiangs død var måske uheldig i forhold til efterbearbejdningen af kongressen, men dødsfaldet afstedkom ikke demonstrationer og skabte ikke nye problemer for Xi Jinping. Det var dog bemærkelsesværdigt, at Hu Jintao dukkede op til mindehøjtideligheden for Jiang. Hu var tilsyneladende blevet rask, og helt ude i den politiske kulde var han ikke.

Corona-kollaps

I sin rapport til kongressen nævnte Xi Jinping kort sejren i "folkets krig" mod corona, både hjemme og ude gennem Kinas sundhedsdiplomati. Han noterede, at KKP havde "beskyttet folkets helbred og sundhed, så vidt det overhovedet var muligt". Der var ingen tilsagn om at gå bort fra den hårdhændede "dynamiske nultolerance"-politik, som ellers allerede da havde strakt befolkningens tålmodighed til det yderste. Umiddelbart efter forsøgte regeringen sig dog med lempelser af nultolerancepolitikken, men lokalt vendte de hårde nedlukninger hurtigt tilbage, da smittetallet steg. De efterfølgende protester fik dog KKP til at opgive nultolerancen. Befolkningen var helt uforberedt, men smitten var tydeligvis allerede ude af kontrol, og i skrivende stund er corona-restriktionerne stort set afviklet, mens smitten spreder sig som en steppebrand med uvisse konsekvenser.

En kort og intens uge

Partikongressen er en mødeplads for Kinas absolutte politiske elite (se KKP's organisation i figur). Overord-

net gav de 2.300 delegerede uforbeholdent støtte til Xi Jinpings lederskab, selvom han havde brudt med tidligere tiders normer ved at blive genvalgt til en tredje periode. Kongressen godkendte Xi Jinpings politiske rapport samt den politiske linje til nu og for de næste fem år. Kongressen nikkede vanen tro til, at KKP fortsat kan varetage egne anliggender uden eksternt indblanding og samtidig holde styr på Kinas fortsatte udvikling. Endelig reviderede kongressen KKP's vedtægter og godkendte den Centrale Disciplin Inspektions kommissions rapport over sit virke som partiets og parti-statens overvågningsenhed, som beskæftiger sig med brud på partidisciplin og korrupsion inden for partistaten.

Der var enstemmig opbakning bag alle kongressens beslutninger. De kinesiske medier bragte småklip undervejs, som forventeligt bidrog til billedet af en fast sammentømret kongres.

Kernelederens rapport

I sin rapport repeterede Xi kendte politikker på et overordnet niveau og undlod løfter om markante nye reformer. Svarene på, hvordan de virkelige store knaster i Kinas udvikling skal løses, fik lov at blafre i vinden.

Xi fokuserede mere på sikkerhedsspørgsmål, ideologi og kontrol med KKP og samfundet end på økonomien. Xi nævnte ikke sit eget navn, men ingen blev ladet i tvivl om, at han har gjort partiet til en velfungerende og velsmurt maskine, der loyalt bakker op om ham som "kerneleder". Arbejdet er dog ikke afsluttet, og han lovede at kæmpe for, at partiet bliver endnu mindre korrump og endnu mere sammentømret.

I de økonomiske afsnit var der fokus på kontinuitet, stabilitet og effektivitet. Den økonomiske udvikling skal være mere retfærdig, bæredygtig og sikker. Høje vækstprocenter er ikke længere et hovedtema. Derimod sigtes der på en kvalitetsmæssig udvikling af økonomi og produktion. Gradvise reformer, fortsat åbning udadtil, mere modernisering og sociale fremskridt hen mod en "fælles velfærd" skal hjælpe Kina med at blive et mellemkomstland frem mod 2050.

Den nye topledelse består af tre siddende og fire nye medlemmer (her i hierarkisk rækkefølge):

Xi Jinping (69), ph.d., blev valgt som generalsekretær og formand for Den Centrale Militærkommission for tredje gang. Han fortsætter som præsident for Folkerepublikken fra marts næste år. Han vil også fortsætte som leder af en række ledende eksekutive grupper på tværs af parti og stat.

Li Qiang (63), MBA, sad i det forudgående politbureau. Han blev partisekretær i Shanghai i 2017. Han løb ind i problemer, da bystyret mistede kontrol med et corona-udbrud i februar 2022 og efterfølgende måtte lukke byen ned. Men han slap ud af klemmen og er nu nummer to i partihierarkiet. Han vil afløse Li Keqiang som premierminister næste år.

Zhao Leji (65), er fortsætter i den stående komité. Han er kandidat i statskundskab. Han har været chef for KKP's magtfulde organisationsdepartement, som er ansvarligt for partiets organisation og personale, herunder også ledere i statsapparatet og de statsejede virksomheder.

Før kongressen var Zhao leder af den Centrale Disciplininspektionskommission. Kommissionen er blevet vigtig og frygtet under Xi Jinping, især på grund af dens sammenkobling af anti-korruption med politisk loyalitet. Zhao bliver formodentlig ny formand for Folkekongressen i 2023.

Wang Huning (67) har siddet i den stående komité siden 2017. Han er tidligere professor i international politik på Fudan Universitet. Han er blevet kaldt Xi Jinpings "ideologiske zar" og er en af arkitekterne bag "Kinadrommen", andre af Xis politiske kerneideer så vel som Xis udenrigspolitiske linje. Wang bliver formodentlig formand for "Det Kinesiske Folks Politisk Konsultative Konference" – et rådgivende organ, som samler Kinas øvrige politiske partier samt intellektuelle, erhvervsledere og andre kendisser, som ikke er medlemmer af KKP. Inden for KKP bliver han ansvarlig for den Forenede Front, som håndterer relationer til etniske minoriteter, de religiøse organisationer i Kina, Taiwan-relationer, udlandskinesere og Kinas politiske indflydelsesarbejde i udlandet.

Cai Qi (67) sad i det forudgående politbureau. Han er ph.d. i politisk økonomi og har været partisekretær i Beijing, samtidig med at han var ansvarlig for KKP's "partiaffærer".

Cai er nu førstesekretær i det centrale partisekretariat og skal dermed fokusere på KKP's partiarbejde

Ding Xuexiang (60) har en kandidatgrad i offentlig forvaltning. Han kom ind i politbureauet i 2017 og har været ansvarlig for Centralkomiteens generelle kontor, hvor han var Xi Jinpings stabschef med ansvar for og kontrol over interne informationsstrømme samt adgang til topledere. Ding har aldrig været provinsguvernør eller provinspartisekretær som de andre. Han bliver formodentlig valgt til første vicepremierminister ved Folkekongressen næste år.

Li Xi (66) har en MBA og har været medlem af politbureauet siden 2017. Frem til kongressen var han partisekretær i Guangdong. Han betragtes som en af Xis fortrolige. De har kendt hinanden siden 1980'erne. Li har også været provinspartisekretær i Shaanxi, hvor Xi Jinping kommer fra. Li er nu chef for den Centrale Disciplininspektionskommission.

Kina skal sigte mod toppen af værdikæderne for at blive mere konkurrencedygtigt, sagde Xi. Det kræver endnu flere investeringer i forskning og innovation samt bedre uddannelse af befolkningen. Xi havde også fokus på energi- og fødevarer sikkerhed. Kinas fortsatte udvikling er afhængig af, at befolkningen kan brødfødes, og at der er der er en stabil energiforsyning til konkurrencedygtige priser. Samtidig understregede Xi nødvendigheden af fortsat grøn innovation og grøn transformation af økonomien.

Xi berørte kort Kinas bekymrende demografiske udsigter. FN's fremskrivninger viser, at Kinas befolkning kan blive reduceret med 50 % på grund af lave fødselsrater frem mod 2100. Kinas arbejdende befolkning mellem 15 og 64 år kan falde med mere end 60 %, fra 986 millioner i 2021 til 378 millioner i år 2100. Xi lovede et "system af politikker", der skal få fødselsraten i vejret,

og som kan nedbringe omkostningerne ved graviditet, fødsel, børnepasning og skolegang – poster, der ved siden af boligfinansiering er dominerende på kinesiske familiebudgetter.

Udadtill står Kina over for "en alvorlig og kompleks international situation" og "eksterne forsøg på at undertrykke og holde Kina tilbage, som kan eskalere når som helst", advarede Xi. Kina må derfor styrke investeringerne i civilt og militært kriseberejdskab, fordi Kinas udvikling kræver et sikkert nationalt og internationalt miljø. Xi nævnte dog hverken USA eller Ukraine-krigen, selvom de aktuelt er blandt Kinas største internationale udfordringer.

Efter sommerens eskalering af konflikten med USA omkring Taiwan var der forventninger om en nyformulering af Taiwan-politikken, men det skete ikke. Xi stod fast på, at Kina stræber efter

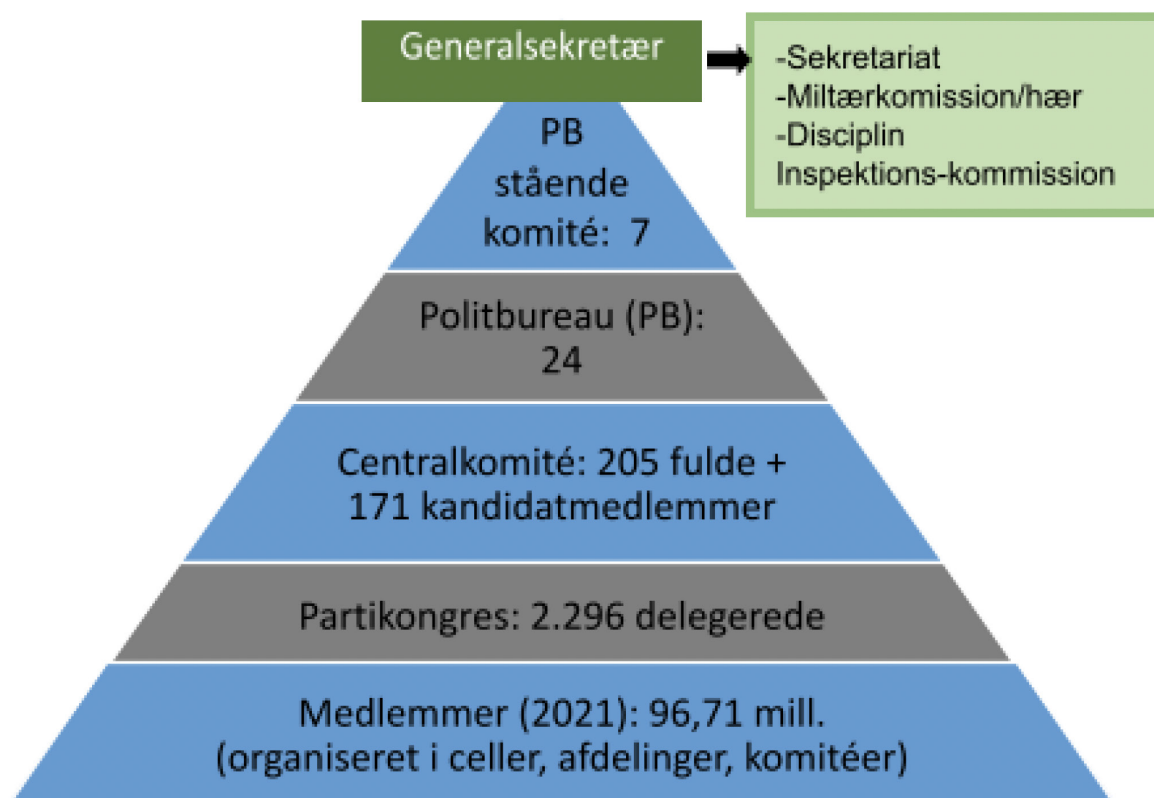
en fredelig genforening, men dog ikke udelukker en militær intervention, hvis fremmede magter blander sig i konflikten, eller hvis Taiwan går selvstændighedsvejen. Xi lovede endvidere, at Kina fortsat vil være en positiv aktør i det internationale system.

Ny ledelse

Efter kongressens afslutning mødtes partiets nyvalgte Centralkomité for at vælge en ny topledelse, dvs. politbureau og politbureauets stående komité (se forrige side). Toppunktet af spænding på en partikongres er, når den nye topledelse træder ind på scenen i Folkets Store Hal og præsenterer sig for pressen.

23. oktober trådte syv stort set ens klædte mænd ind med Xi Jinping i spidsen og de øvrige seks i rangfølge efter ham. De seks var alle Xis egne mænd. Ingen af Hu Jintaos eller Jiang Zemins prosellytter var tilbage.

KOMMUNISTPARTIETS ORGANISATION (2022)

NEDERLAG FOR XI JINPING?

KKP's reviderede vedtægt opdaterede partiets historie, så den nu inkluderer de sidste 10 år under Xis lederskab. Den indskrev en række af hans centrale politiske nøglebegreber, herunder en central formel, de "to fastholdelsepunkter", som knæsetter, at (1) Xi Jinping er kerneleder, og at (2) Xi Jinpings tanker er styrende for KKP. Overskriften lyder: "Xi Jinpings tanker om socialisme med

kinesiske karaktertræk for en ny æra". I vedtægten rangerer Xis tanker nu på linje med tidligere ledes tanker, men mens Mao Zedong og Deng Xiaoping anerkendes for deres "tænkning" (思想), så er det ikke tilfældet for Jiang Zemin, Hu Jintao og Xi Jinping, hvis tanker alene beskrives gennem sloganagtige overskrifter. Det kunne opfattes som et nederlag, at Xi ikke fik anerkendt sine produktive skrivelser

som "tænkning" al den stund, at der står Xi Jinping på alt, hvad KKP tænker og gør nu om dage. I den mere spekulative ende var det måske også et nederlag, at Xi ikke blev "formand" (主席) for partiet som Mao Zedong i sin tid. Det kunne have befriet Xi for kritik af, at han brød normerne for tidsbegrænsning som generalsekretær for KKP. I dag er Xi alene Formand for Folkerepublikken.

Hovedopgaven for politbureauet er at gennemføre Xi Jinpings politik gennem de næste fem år og sikre, at Xis ubestridte magtposition ikke anfægtes. Alle syv medlemmer af den stående komité er dygtige og kompetente administratorer og politikere, men de er bundet af deres relation til Xi.

Alle har arbejdet sammen med eller været tæt på Xi i løbet af deres karriere, og de skylder ham alle deres klatretur mod tinderne. Der er således ingen opposition her eller i resten af politbureauet, som tæller 24 mænd og ingen kvinder. Xi er dermed lykkedes med at sikre sig sin tredje periode uden at gøre afbigt over for andre interessegrupperinger inden for den politiske elite. Interessant nok er der heller ingen åbenlys arvtager blandt de 24, og Xi synes at mene, at KKP ikke kan klare sig uden ham.

Hvor står KKP?

KKP er tydeligvis blevet Xi Jinpings parti. De usædvanlige omstændigheder omkring kongressen og lempelsen af corona-restriktionerne viste dog, at Xi ikke er helt uantastelig. På trods af en vis politisk utilfredshed anser mange kinesere dog fortsat ikke det autoritære styres magtkoncentrationen for et problem, så længe de har en god dagligdag, sikre indkomster og økonomisk og social fremgang. Men Kinas lave økonomiske vækstrate og ungdomsarbejdsløsheden på op mod 20% i byerne udfordrer KKP, fordi kinesiske borgere, herunder mange unge, kan reagere, hvis fremtiden bliver udsigtsløs. Nylige stormløb på mindre lokale banker antyder en folkelig bekymring for det finansielle systems stabilitet, og boligmarkedets nærdødsoplevelse i 2021-22 er en trussel mod familiernes økonomi.

Hvis KKP ikke får vendt situationen og skabt ny vækst og fremgang, kan social og politisk kaos sprede sig lige så eksplosivt, som omikronvarianten gør nu. Xi bliver ældre, og historien fortæller os, at autokratiske ledere – også i Kina – mister deres overblik og greb om magten over tid. Derfor må vi være opmærksomme på, hvordan medlemmerne af politbureauets nye stående komité håndterer de aktuelle udfordringer, specielt om deres handlemuligheder udfordres af behovet for loyalitet over for Xi Jinping.

Jørgen Delman er professor emeritus i Kínastudier, Københavns Universitet, medlem af bestyrelsen for Dansk-Kinesisk Forening og redaktør af Kínabladet.

Jiang Zemin fandt også vej til Madame Tussauds i London, hvor denne artikels forfatter mødte 'ham' i 2003. (Privat foto)

JIANG ZEMIN – KINAS KOMMUNISTISKE PARTIS REDNINGSMAND

AF JØRGEN DELMAN

JIANG ZEMIN DØDE

30. NOVEMBER 2022

I SHANGHAI,

96 ÅR GAMMEL.

JIANG GJORDE DET

STUERENT AT VÆRE

PRIVATKAPTALIST I

KOMMUNISTPARTIET.

Jiang var generalsekretær for Kinas Kommunistiske Parti (KKP) fra 1989 til 2002 og førte Kina ud af den vanskelige periode efter den blodige massakre på demonstranter i primært Beijing i 1989. Med Deng Xiaopings hjælp bragte Jiang også Kina ud af de gamle revolutionære ledes skygge – ikke mindst deres måde at tænke socialisme og bedrive politik på.

Jiang satte turbo på udviklingen af Kinas nye markedsøkonomi. Han åbnede dørene for massive udenlandske

investeringer, han satte gang i eksporten og i Kinas internationale økonomiske ekspansion, og han fik Kina med i WTO på trods af stærk modstand. Under hans styre voksede Kinas økonomi med over 10 % om året.

Jiang ønskede ikke at opgive KKP's magtmonopol. Men han opgraderede den officielle politiske ideologi og den politiske orden ved at give plads til reformøkonomiens nye interessegrupper, herunder kapitalisterne – KKP's tidligere klassefjender. Under Jiang fik de

mulighed for at blive medlemmer af KKP. Det skete under sloganet “De tre repræsentative” (三个代表), der nu er indskrevet i både partihistorien og partiets vedtægter som essensen af Jiangs politiske tænkning.

Som andre kinesiske ledere havde Jiang en karriere, der bevægede sig op gennem partistatens hierarki fra bunden. Jiang blev sponsoreret af Wang Daohan, en partibureaukrat som gjorde karriere inden for

erstatning for Zhao Ziyang, da Zhao blev udrenset for at støtte og ikke gribe ind over for demonstrationerne.

I starten var Jiang usikker i sin nye rolle. Han blev fanget i et internt opgør med magtfulde militærfolk, som han dog vandt, og han støttede først for alvor markedsreformerne, efter at Deng Xiaoping havde sendt et vink med en vognstang om at komme i gang under sin højtprofilerede rejse til Sydkina i 1992.

Zhu Rongji, ansvarlig for voldsomme ombrydninger af ejendomsstrukturen fra midten af 1990'erne, blandt andet med nedlukning eller omstrukturering af statsejede virksomheder, hvoraf mange blev privatiseret. De førte til en markant stigning i byernes arbejdsløshed og bortfald af statslige sociale ydelser.

Som andre KKP-ledere stod Jiang ikke tilbage for at bruge det folkedemokratiske diktators skarpe diktatoriske våben. Det fik Falun Gong-sekten at mærke i 1999. Falungong benyttede sig helt traditionelt af synkretistiske religiøse ideer, dvs. ideer fra forskellige religioner – primært buddhistiske – og forskellige fysiske praksisser – som f.eks. taijiquan (太极拳) – til at mobilisere følgere i millionvis i en national bevægelse for mental og fysisk sundhed. I april 1999 iværksatte de den overraskende dristige sit-in omkring KKP's hovedkvarter i Zhongnanhai i Beijing for at protestere mod undertrykkelse af bevægelsens følgere. Demonstrationen afslørede en voldsom brist i sikkerhedsapparatets beredskab, på et tidspunkt hvor Jiang netop ville fremme social stabilitet (weiwen 维稳). Demonstranterne nåede at forsvinde, inden der skete mere. Men Jiang blev rasende og fordømte sekten for at være en “ond kult”. Den blev forbudt, og partiet og sikkerhedsapparatet gik i gang med at jage dens tilhængere overalt i Kina. Et stort antal følgere blev arresteret, mange røg i fængsel, og en del mistede livet undervejs, blandt andet i forbindelse med Kinas berygtede organhøstning. Forfølgelsen fortsætter i dag. Jiang Zemin var med til at redde KKP fra nedsmeltning efter 1989. Han var afgørende for udviklingen af det Kina, vi kender i dag – på godt og ondt. Under indtryk af den aktuelt siddende kinesiske topledelses undertrykkende tilgang til det kinesiske samfund og med en økonomi i et lavt vækstgear vil mange kinesere givetvis mindes Jiang Zemin-æraen for dens større personlige frihed og den mærkbare sociale og økonomiske fremgang.

Jørgen Delman er professor emeritus i Kinastudier, Københavns Universitet, medlem af bestyrelsen for Dansk-Kinesisk Forening og redaktør af Kinabladet.

Hu Jintao ved mindehøjtidelighed for Jiang Zemin, 5. december 2022. (Foto fra officiel kinesisk TV-transmission) (Kilde: <https://www.ettoday.net/news/20221205/2394844.htm>)

udenrigshandel og investeringer. Wang havde i en årrække Jiang med på sin rejse gennem partistatens bureaukrati, og han tog også Jiang med til Shanghai, da han blev borgmester der i 1981. Jiang overtog Wangs post i 1985, da Wang gik på pension. Efterfølgende blev Jiang partisekretær i Shanghai i 1987 og samtidig medlem af KKP's politbureau. Jiang var med til igen at gøre Shanghai til en global metropol, et centrum for sofistikeret produktion, udenrigshandel, international transport, en internationaliseret finanssektor, videnskab og teknologi samt uddannelse og kultur.

Det lå ikke i kortene, at Jiang skulle blive generalsekretær for KKP. Men i 1989 kunne Deng Xiaoping og hans støtter ikke blive enige om andre som

Jiang var glad for at agere i det offentlige rum og lod sig ikke kyse af kritiske spørgsmål fra journalister. Han debatterede med andre verdensledere for åben mikrofon og var ikke bange for at vise følelser. Han var også en social spradebasse, som elskede at danse, spille og synge karaoke, mens kameraerne rullede.

Jiangs politiske resultater var overbevisende. Han evnede at forene og forlige politisk-økonomiske modsætninger som ingen før ham. Han fik KKP's interne fraktioner til at samarbejde, men han fremmede også sin egen fraktion – uofficielt kaldet “Shanghai-banden” – og fik placeret mange af sine tætteste allierede fra Shanghai på topposter i Beijing. Jiang var sammen med sin premierminister,

ANMELDELSE

HANDELSVEJEN TIL KINA

AF HENRIK KRAGH

I EN NY BOG ØNSKER
DANSK INDUSTRIIS POLITISKE
CHEF I KINA, PETER BØGH
HANSEN, AT NUANCERE
VESTLIGE FORESTILLINGER
OM DET NYE, SELVBEVIDSTE
KINA.
ANMELDEREN SELV HAR
BAGGRUND I DANSK
ERHVERSLIV I KINA.

Der er ingen tvivl om at Kina de sidste par årtier for alvor har genfundet sin plads på den internationale scene. Det har længe været tydeligt på det økonomiske område. Men i de seneste år har vi også set et mere selvbevidst Kina, der med afsæt i en stærk økonomisk position i stigende grad øver politisk indflydelse internationalt, hvilket har medvirket til en lang række forskellige forestillinger omkring det moderne Kina.

Peter Bøgh Hansen er Dansk Industris politiske chef i Kina samt daglig leder af Sense China. Med sin bog "Handelsvejen til Kina" ønsker han at nuancere disse forestillinger og give en pragmatisk indføring til Kina, hvilket

Anmelderen på jobbet i Kina. (Privat foto)

han selv savnede, da han for tyve år siden bosatte sig i Shanghai.

Bogen introducerer læseren til centrale emner i det moderne Kina gennem ni korte kapitler, der beskriver politik, økonomi, forholdet til omverdenen, samfund, den digitale revolution, klima og miljø, sundhed samt et afsluttende afsnit omkring Kina og Danmark.

Bogen indledes med en kort introduktion til fælles velstand, der siden starten af 2021 har udgjort et af de definerende begreber for den nuværende kinesiske indenrigspolitik, og som er det næste trin i partiets vision for udviklingen af Kina det næste årti. Her beskrives to parallelle

spor fra strategien for fælles velstand, hvor det ene spor er en moralbaseret indsats, der skal redefinere værdierne i det kinesiske samfund. Det andet spor er en reguleringsmæssig indsats, der er målrettet det private erhvervsliv. Bøgh Hansen understreger, at det er en vigtig målsætning for fælles velstand at udvikle et mere ligeværdigt samfund bygget på en social kontrakt mellem stat, parti og befolkning.

Kapitel 2 omhandler kinesisk økonomi og behandler blandt andet Made in China 2025, Den Nye Silkevej, de vigtige femårsplaner samt økonomisk ulighed. Særligt afsnittet om ambitionen om at forbedre den nationale konkurrenceevne

inden for ti strategiske sektorer (Made in China 2025) er interessant og forfatteren noterer, at: ”Internationale virksomheder peger på ejerskabsrestriktioner i de prioriterede sektorer som udtryk for, at udviklingen vil begrænse deres forretningsmuligheder i Kina fremover”(side 18).

Gennemgangen af det politiske system giver en god indføring for læsere med begrænset kendskab til Kinas meget specielle politiske struktur, men er også nyttigt for mere erfarne Kina-kendere. Xi Jinping får ikke overraskende tildelt et par sider i et velskrevet afsnit, der for alvor bliver interessant, da det introducerer Wang Huning, medlem af Politbureauets Stående Komité, samt den formodede ophavsmand til værdipolitikken i Xi Jinpings visioner og initiativer. Wang Hunings tanker er ikke blevet mindre relevante her på det seneste, hvor forholdet mellem Vesten og Kina er sat på en hård prøve, ikke mindst på det værdipolitiske område.

I sin gennemgang af Kinas forhold til omverdenen kommer Bøgh Hansen ind på emner som Covid-19, handelskrigen med USA, Hong Kong, Xinjiang, Taiwan, krigen i Ukraine samt virksomheders balancegang mellem Corporate Social Responsibility (CSR) principper over for kommercielle interesser.

Særligt i afsnittet omkring ”afkobling fra Vesten” virker forfatteren til at være på hjemmebane, da han inddrager interessante tilbagemeldinger fra undersøgelser af europæiske virksomheder i Kina og deres bekymringer i forhold til afkobling fra Kina. Det kinesiske udenrigsministeriums ’ulvekrigerdiplomati’ introduceres som en ny tendens, hvor højtstående kinesiske embedsfolk - ofte meget aggressivt - forsvarer Kinas forskellige positioner på vestlige medieplatforme og anklager Vesten for hykleri. Peter Bøgh Hansen pointerer, at denne skarpe retorik primært har et indenrigspolitisk sigte, men samtidig kan udfordre samarbejdsforholdet til omverdenen. Afsnittet bidrager til en bedre forståelse af, hvordan et Kina med øget selvbevidsthed agerer.

Forfatteren behandler religion, filosofi, familie, uddannelse, demografi og kønsroller i kapitel 5. Her vil afsnittet omkring Kinas kolossale demografiske udfordringer samt hvor stort et pres, der påhviler kinesiske børnefamilier, nok overraske mange læsere. Kinesiske storbyer har i dag det højeste udgiftsniveau for børnefamilier i verden.

Kinas digitale landskab kan tage pusten fra enhver, der ikke kender til omfanget af digitale løsninger og brugen af kunstig intelligens på det kinesiske marked. Gennemgangen kobles med diskussioner om brud på IP-retigheder og om hvorvidt kineserne er innovative. Hertil svarer Bøgh Hansen, at ”Vesten med USA i spidsen er foran Kina på innovation creation, dvs. udvikling af den originale idé, mens Kina til gengæld er mester i innovation adaptation, hvor fokus er på lokal tilpasning af den originale idé.” Bøgh Hansen leverer en imponerende analyse af integrationen af online, offline, logistik og data i en samlet værdikæde eksemplificeret ved supermarkedskæden Freshhippo (Hema).

I september 2020 bekendtgjorde Xi Jinping Kinas ambitioner om at nå et loft for kulstofemissioner inden 2030 samt fuld CO2 neutralitet senest i 2060. Bøgh Hansen gennemgår disse ambitioner samt udfordringer på miljøområdet i kapitel 7, der også beskriver Kinas førerposition i værdikæden inden for vind, sol, batterier og elbiler.

Kapitel 8 om det kinesiske sundhedssystem er et af bogens stærkeste kapitler. Bøgh Hansen gennemgår kinesernes egenbetaling på sundhedsydelser, konsekvenser af Covid-19 håndteringen, digitale reformer i sundhedsvæsenet, den stigende andel af ældre borgere i befolkningen samt udfordringerne med en lav pensionsalder.

Afslutningsvis diskuterer forfatteren Kinas og Danmarks indbyrdes forhold og inddrager blandt andet en undersøgelse foretaget i 2020 blandt danske virksomheder i Kina. Her svarer 71%, at salget i Kina er

afgørende for det danske moderselskabs samlede resultat. I forhold til bogens tidligere diskussion om IP-retigheder og afkobling er det måske overraskende, at næsten halvdelen af de undersøgte danske virksomheder har R&D aktiviteter i Kina. Andre emner, som betænkeligheder over for kinesiske investeringer i Danmark og EU inden for de ti områder i Made in China 2025 samt den kinesiske interesse for Grønland, finder også plads her.

I bogens forord nævner forfatteren, at bogen er en bred introduktion til Kina, hvilket er bogens styrke, da den kommer vidt omkring og giver konkrete eksempler på en lang række områder, som selv erfarne Kina-kendere vil finde interessante. Peter Bøgh Hansens daglige engagement med danske såvel som internationale virksomheder i Kina bidrager afgjort med en interessant indsigt i de kinesiske forhold.

Omvendt, så rummer bogens bredde også en svaghed, da en del centrale emner bliver underbehandlet. Dette er naturligvis forventeligt givet bogens længe, men at centrale begreber i kinesisk kultur som guanxi (netværk) og mianzi (ansigt) tilsammen får tildelt under en halv side, er nok i underkanten. Af andre kritikpunkter kan nævnes, at der generelt mangler kildeangivelser på mange af de mere interessante påstande. Eksempelvis kunne et citat som ”Kina er som land beviseligt i fortsat fremdrift på stort set alle parametre” (side 11) godt bruge en kilde eller en uddybning.

Overordnet giver bogen et fornuftigt fundament til læsere, der er på vej til Kina eller for nylig er ankommet og som ønsker en overskuelig introduktion til en lang række centrale emner, der karakteriserer det moderne Kina.

Peter Bøgh Hansen: “Handelsvejen til Kina”. Akademisk Forlag, 2022. 112 sider, 320 kroner.

Henrik Kragh er uddannet sinolog fra Københavns Universitet og boede i perioden 2012-2022 i Shanghai, hvor han var leder af Grundfos’ Customer Inspiring Center i Kina.

ULIGHED I KINA – INDSATSER OG RESULTATER

AF KJELD A. LARSEN

KINA ER BLEVET ET AF DE MEST ULIGE SAMFUND I VERDEN.

Reformerne flyttede fra landet...

...ind til byerne (fotos: Jørgen Delman, 2007)

Kinas Kommunistiske Parti (KKP) betragter nu den stigende ulighed i Kina under reformøkonomien siden 1978 som et af samfundsudviklingens største problemer. Ulighed svækker samfundets sammenhængskraft og skaber ustabilitet, lyder det. Uligheden har flere dimensioner: mellem by og land, mellem provinser og mellem samfundsgrupper i by og på land. Uligheden mellem samfundsgrupper er den mest synlige for borgerne og rummer derfor det største potentiale for ustabilitet, især hvis høj indkomst og stor formue betragtes som illegitim, dvs. forbundet med uberettiget tilegnelse af statens ejendom og korrupsion.

Ulighed mellem land og by

Den dominerende årsag til forskellen mellem by- og landindkomsterne er

den meget store produktivitsforskelle mellem producenter i by og på land. Denne forskel er størst i de tilbagestående provinser. Produktivitsforskellene mindskes i takt med afvandringen fra land til by og med bøndernes forøgede produktivitet via specialiseret afgrødeproduktion og oprettelse af forarbejdnings- og serviceaktiviteter på landet.

Uligheden mellem by og land kendetegnes af et ret entydigt mønster under reformøkonomien, både nationalt og på provinsniveau. Fra 1978 til 1985 sker der en reduktion af uligheden. Fra 1985 til omkring 2007-2009 observeres en stigende ulighed og siden 2009 en reduktion af uligheden. Men det relative indkomstgab mellem by og land i 2020 på nationalt niveau er stadig større end i 1978 (se Tabel 1). Derudover er der uligheder regionalt.

Reformerne bragte nye forbrugsgoder til landområderne.

(Foto: Jørgen Delman, 2007)

Kinas provinser er inddelt i fire storregioner:

Østregionen med de mest udviklede provinser

Centralregionen med vigtige kornproducerende provinser

Vestregionen med de mest tilbagestående provinser

Nordøstkina, som er Kinas rustbælte, men også vigtige kornproducerende provinser.

Generelt er forholdet mellem by- og landindkomst større i de tilbagestående provinser i Vestregionen med en mindre indbringende landbrugssektor, mens provinserne i Nordøstregionen udviser den laveste forskel mellem by- og landindkomster.

Landindkomsterne voksede mere end byindkomsterne i perioden 1978-84.

Det skyldtes, at reformøkonomien tog sit udgangspunkt i landdistrikterne.

Kontraktbaseret produktion på familieniveau afløste det kollektivt baserede landbrug inden for folkekommunerne og blev ledsaget af subsidierede opkøbspriser af bøndernes landbrugsprodukter og en hurtig udvikling af de kollektivt ejede landsbyvirksomheder (TVE'er), hvor bønderne kunne få lønarbejde.

Reformøkonomien flyttede derefter til byerne med oprettelsen af økonomiske zoner på østkysten i begyndelsen af 1980'erne. Herfra startede en lang periode med øgning af uligheden mellem by og land. I løbet af 1990'erne blev de arbejdsintensive landsbyvirksomheder gradvist privatiseret eller lukket til fordel for virksomheder i byerne.

Den samtidige migration af arbejdskraft fra land til by, især til provinserne på østkysten, betød et indkomstløft for familier i landdistrikterne, som havde mulighed for at afgive familiemedlemmer, mænd og yngre ugifte kvinder. Migrantarbejdernes løn var lavere end byboernes, og uden et såkaldt 'by-hukou', dvs. bopælsregistrering i en by, havde migrantarbejderne ikke adgang til byboernes sociale velfærdsprogrammer. Migranternes familier på landet fik fortsat deres udkomme via subsistenslandbrug eller – i gunstigt fald – specialiseret kommerciel produktion.

I perioden 1988-2003 blev bønderne udsat for en stigende skatte- og afgiftsbyrde. Et forsøg på at lave en maksimalgrænse på skatte- og afgiftsbyrden på 5 % af bøndernes nettoindkomst blev sjældent gennemført i praksis.

I byerne introduceredes et dibao-system(低保), der garanterede en minimumslevestandard, fra 1996, mens et tilsvarende dibao-system gradvist blev introduceret i landdistrikterne fra 2001. På tilsvarende vis blev sociale velfærdsprogrammer i form af pension, sundhedsforsikring, arbejdsløshedsforsikring,

Tabel 1: Forskellen mellem indkomst i by og på land, nationalt og i storregioner, 1978-2020

	1978	1985	1990	1995	2000	2005	2009	2015	2020
Kina	2,37	1,72	2,02	2,71	2,79	3,22	3,33	2,73	2,56
Storregioner									
Øst	2,72	1,83	1,91	2,10	2,57	2,83	2,93	2,57	2,44
Central	2,65	1,72	1,83	1,50	2,54	2,98	3,00	2,46	2,32
Vest	2,94	2,25	2,37	2,30	3,53	3,69	3,72	2,91	2,66
Nordøst						2,58	2,62	2,38	2,15

Note:

- Formel: Byindkomster divideret med landindkomster
- Fra 1978 var Kina inddelt i tre storregioner, fra 2005 i fire – storregionerne er derfor ikke identiske over tid

Foto: Tine Dahl Grue

skadesforsikring og barselsordning indført gradvist i byerne op gennem 1990'erne, men først i landdistrikterne efter 2000. Disse programmer gav byboerne et betydeligt løft i forhold til landdistrikterne, som dog fik et tilsvarende løft på et lavere niveau. Handelsliberaliseringen via Kinas indtræden i WTO fra 2001 betød lavere priser på Kinas kommercielle afgrøder og ramte derfor Kinas specialiserede brug på landet.

Priskonkurrencen ramte især provinser i Nordkina – korn i Jilin, soyabønner i Heilongjiang, bomuld i Xinjiang – men også sukker i Guangxi i Sydkina. I tiåret 2002-2012, under Hu Jintao og Wen Jiabao, og med Xi Jinping som generalsekretær for KKP fra 2012 vendte politikken endnu engang til fordel for landdistrikterne. I perioden 2003-2006 blev skatter og afgifter udfaset på landet.

I marts 2006 besluttede centralregeringen at opbygge "nye socialistiske landdistrikter", et program til forbedring af produktionsbetingelser og sociale forhold i landdistrikterne.

Programmet skulle reducere indkomstforskelle og forskelle i livskvalitet mellem by og land. Det skete blandt andet gennem udvidet adgang til sundhedsydelser og obligatorisk 9-års skolegang. Samtidig bød perioden på en ny urbaniseringsstrategi med hovedvægt på opbygning af mindre bysamfund i landområderne i kontrast til de opsvulmede millionbyer.

I 2017-2018 præsenterede Xi Jinping endnu en "revitaliseringsstrategi" til fremme af landdistrikternes udvikling. Programmet bød på fattigdomsbekæmpelse, fødevarerikkerhed, reduktion af migrationen til bycentrene, genoplivning af traditionelle landsbyer med henblik på at tiltrække forretningsfolk, investorer og turister, satsning på storskalalandsbrug og introduktion af agro-turisme.

Indsnævringen i indkomstvækstraten mellem by og land begyndte i 2008. I 2010 oversteg landdistrikternes vækst byernes for første gang, og den større vækst i landdistrikterne har fortsat i alle årene frem til 2020.

Den grundlæggende årsag til den større vækst i indkomsten i landdistrikterne er ændringen i kilderne til indkomstforøgelse – fra beskæftigelse i agerbrug, kvægavl, fiskeri og skovbrug til beskæftigelse i sekundære og tertiære erhverv. Det er først i løbet af de sidste to femårsperioder 2011-2015 og 2016-2020, at de mere tilbagestående provinser i Vestkina gradvist har opnået større stigning i indkomst på landet sammenlignet med den velstående Østregion.

Uligheder mellem provinser

Siden 1949 har Kinas ledelse forsøgt sig med en række tiltag for at reducere ulighederne mellem de geografisk begunstigede kystprovinser og de tilbagestående indlandsprovinser. I første omgang skete det gennem overførsel af budgetoverskud fra kystprovinserne via statsbudgettet i den planøkonomiske periode.

Deng Xiaoping var reformøkonomiens fader og blev berømt for sit diktum, at det ikke gør noget, at nogle personer og nogle regioner bliver rige før andre. Baggrunden for hans ide var tiltro til, at fremgang for mere foretagsomme

og velstillede dele af befolkningen og udviklede regioner med tiden ville sprede sig til fattigere samfundsgrupper og regioner.

Dengs tankegang blev udgangspunktet for kontraktbaseret landbrug fra 1979 og satsningen på udenlandske investeringer i kystprovinserne. Allerede i 1979 oprettedes fire specielle økonomiske zoner i Guangdong og Fujian. I 1984 åbnede 14 kystbyer for udenlandske investeringer. Deng Xiaopings rejse sydpå til de økonomiske zoner i 1992 efter nogle år med økonomisk stagnation efter 1989 skulle signalere, at udenlandske investeringer i Kina stadig var velkomne.

De skærpede uligheder mellem kystprovinserne og indlandsprovinserne igennem 1990'erne førte til en ændring af regionalpolitikken fra 1999 med generalsekretær Jiang Zemin og premierminister Zhu Rongjis strategi for åbning af vestregionen. En centralisering af statsbudgettet fra 1994 skabte de nødvendige finansielle muskler for en offensiv investeringsstrategi. Under Hu Jintao og Wen Jiabaos ledelse fulgte i 2003 en strategi for udvikling af de nordøstlige provinser og i 2004 for udvikling af det centrale Kina. Xi Jinping fulgte i 2013 op med Silkevejsprojektet (*Yidai Yilu* — 一带一路), som i første omgang skulle tilgode udviklingen i Vestkina.

Udryddelse af relativ fattigdom

En strategi for bekæmpelse af fattigdom startede i 1986 med udpegning af 331 fattige amter, som blev fundet værdige til at modtage statsstøtte. Langt hovedparten af den fattige landbefolkning var lokaliseret i Vestkina. I 1994 voksede listen over fattige statsstøttede amter til 592, samtidig med at fattigdomsgrænsen blev sat op. Satsningen på at støtte amter med mange fattige med vægt på infrastrukturudvikling og långivning til familier betød dog, at statsstøtten var rettet mod amterne generelt, og ikke specielt mod fattige familier.

I 2011 udpegedes 14 sammenhængende områder med ekstrem fattigdom med i alt 680 amter. Områderne var lokaliseret i

grænseområder mellem provinser, i eroderede løss-områder i Nordvestkina, i karstområder i sydvest, på det tibetanske plateau og i oaseområder i det sydlige Xinjiang.

Med udpegningen af 128.000 fattige landsbyer i 2013 indsnævredes fokus dog til landsbyniveauet. Endelig blev fattigdomsstøtten målrettet fattige familier og individer i 2014, hvilket betød, at alle fattige familier skulle registreres med henblik på at hjælpe hvert enkelt familiemedlem. Centrale elementer i fattigdomsstrategien omfattede specialiseret markedsrettet produktion, udbredelse af e-handel og genhusning af 9,6 mio. fattige fra marginaliserede områder til nye landsbyer. Efter at alle fattige amter og alle fattige familier er blevet løftet over fattigdomsgrænsen på 4.000 RMB per capita per år med udgangen af 2020, skal fattigdomsprogrammet nu skabe nye arbejdspladser for at hindre tilbagefald til fattigdom.

Indsatser mod ulighed

I takt med markedsøkonomiens udvikling er klasser og klassekamp forsvundet fra KKP's dagsorden, og under Jiang Zemin fik Kinas kapitalister – den gamle klassefjende – mulighed for at blive optaget som medlemmer af KKP.

I 2006 argumenterede vicepræsidenten for Den Centrale Partiskole, Wang Weiguang, i en analyse, at de voksende uligheder mellem by- og landbefolkningen, fremkomsten af relativ fattigdom i byerne, befolkningens utilfredshed med illegal ophobning af velstand, korrupsion og kriminalitet skyldtes fremkomsten af nye sektorer og interessegrupper. Arbejderklassen var internt splittet i ledende og professionelle grupper med stigende indkomster og privilegier på den ene side og almindelige arbejdere på den anden side. Resultatet var tiltagende forskelle i status og privilegier mellem arbejdere med intellektuelt og fysisk arbejde, modsætninger i landdistrikterne mellem individuelle kontraktarbejdere og en fremvoksende gruppe af virksomhedsledere og entreprenører, migrantarbejdernes lavere status i byerne, et skærpet modsætningsforhold

mellem arbejdsgivere og ansatte og stigende arbejdsløshed i byerne. Afslutningsvis advarede Wang som mange andre intellektuelle og med bred accept i topledelsen dog mod at løse problemerne ved igen at gøre klassekamp til løsningen på den tiltagende polarisering i det kinesiske samfund.

Strata-analyse

KKP satsede følgelig på middelklassens udvikling som midlet til at opnå målet – det harmoniske samfund og et samfund med begrænset velstand (小康 *xiaokang*). Sociologisk strata-analyse i form af et nyt hierarki af strata på basis af indkomst, beskæftigelse, uddannelse og forbrug erstattede klasseanalysen. Begrebet 'middelklasse' skabte dog teoretiske problemer for KKP. Partiets analytikere foretrak derfor begrebet 'middelindkomstgruppe'. Idealet for det 'harmoniske samfund' er, at så stor en del af befolkningen som muligt befinder sig i de midterste indkomslag.

I takt med at Kina bevæger sig fra en eksportdrevne vækst mod en forbrugsdrevne vækst baseret på en øget indenlandsk købekraft får denne voksende og købekraftige middelklasse en vigtig økonomisk betydning. I en analyse fra januar 2005 definerede det Nationale Statistiske Bureau (NSB) middelindkomstgruppen ud fra en årlig indkomst på mellem 60.000 og 500.000 CNY, hvilket betød en middelklasse på i alt 65,5 mio. svarende til 5,04 % af befolkningen. I en ny NSB-analyse fra januar 2007 var middelklassen vokset til 80 mio. svarende til 6,15 % af befolkningen. Til sammenligning var den årlige gennemsnitsindkomst per capita i 2006 på 11.759 yuan i byerne og 3.587 yuan i landdistrikterne. I en prognose fra 2007 nåede NSB frem til, at middelklassen i 2020 ville udgøre 55 % af befolkningen, fordelt på 78 % af bybefolkningen og 30 % af landbefolkningen.

Målet om middelklassens vækst frem til 2020 omtales dog ikke længere. Delegeringen af KKP's traditionelle magtgrundlag, som er arbejdere og bønder, er simpelthen for farligt, såfremt partiets magtmonopol skal opretholdes.

Efter årtusindskiftet er spekulative gevinster forbundet med transformation og kapitalisering af landsbyernes kollektivt ejede jord til statsejendom og byudvikling skudt i vejret. Lokale kadrer er stærkt involveret i disse transaktioner, hvor profitten fra de skabte værdier kan deles i offentlig indkomst og skjult personindkomst og dermed bidrage til uligheden. Utvivlsomt bidrager transaktionerne samtidig til at skabe et lokalt beskatningsgrundlag til erstatning for de skatter og afgifter, som indtil 2006 blev pålagt de lokale bønder.

Den voksende polarisering i det kinesiske samfund kan aflæses i form af en stigende gini-koefficient (se Tabel 2).

Tabel 2 viser generelt en forøgelse af gini-koefficienterne fra et meget lavt udgangspunkt, specielt i byerne med en gini-koefficient på 0,16 i 1978 og frem

til et maksimum på 0,34 i 2005. Efter 2015 har byernes gini-koefficient været svagt stigende frem til 2020. Stigningen i landdistrikterne er ikke helt så markant fra 0,212 i 1978 til et første maksimum i 2011 på 0,390. Siden 2018 er landdistrikternes gini-koefficient steget igen frem til 2021. På det integrerede nationale niveau ligger gini-koefficienten på et betydeligt højere niveau, idet indkomsterne i landdistrikterne – i modsætning til byindkomsterne – fylder op i de laveste indkomstgrupper.

Den nationale gini-koefficient stiger fra 0,317 i 1978 til et maksimum på 0,491 i 2008 og falder derefter gradvist til 0,466 i 2021. Kina ligger dermed langt nede i det internationale hierarki med stort set lige så stor indkomstulighed som USA – et faretruende niveau for et samfunds sociale stabilitet.

FARETRUENDE FORMUEULIGHED

Formuer er et resultat af akkumulerede indkomster. Derfor vil formuefordelingen i et givet samfund være skævere end indkomstfordelingen. En officiel kinesisk formuestatistik er ikke tilgængelig, men udenlandske beregninger peger på en meget stor formueulighed i det kinesiske samfund. Den franske økonom Thomas Piketty og hans forskergruppe beregner formue som summen af alle finansielle aktiviteter (aktier, obligationer) og ikke-finansielle aktiviteter (heriblandt værdien af egen bolig), minus privat gæld. Ifølge forskergruppens seneste rapport om både indkomst- og formueulighed, "World Inequality Report 2022", besad de 10 % rigeste familier i Kina 68 % af den nationale familieformue i 2021 sammenlignet med de 50 % mindst formuende familiers 7 %. Formueuligheden i Kina i 2021 var lidt større end i Indien, men lidt mindre end i USA. Polariseringen i Kina tog fart i løbet af 1990'erne. I 1995 var de tilsvarende tal for de 10 % rigeste 40 % og de 50 % mindst formuende 17 %. Polariseringen begyndte at flade ud fra omkring 2011. Siden 1999 har entreprenøremediet Hurun i Australien publiceret lister over verdens rigeste individer og omfanget af deres formue. Hurun China Rich List fra 2020 omfattede statistik for august 2020. Listen rummede 2.398 individer med en formue på over 2 mia. yuan. Antallet af dollarmilliardærer var vokset fra 2 i 2000 til 878 i 2020. I alt 55 individer havde en formue på over 10 mia. US\$. Halvdelen af dem med formuebesiddelser på over 2 mia. yuan boede i seks byer i kystregionen: Beijing, Shenzhen, Shanghai, Hangzhou, Guangzhou og Suzhou. Blandt formueejere på over 2 mia. yuan var 74 medlemmer af Kinas Nationale Folkekongres med næsten 3.000 medlemmer. Kina har således flere milliardærer i folkekongressen end det er tilfældet i den amerikanske kongres.

Tabel 2. Gini-koefficienter, fordeling af indkomst på indkomstgrupper

	Land	By	Nationalt
1978	0,212	0,16	0,317
1980	0,241	0,16	0,320
1985	0,227	0,19	
1990	0,310	0,23	
1995	0,342	0,28	0,455
2000	0,354	0,32	0,458
2005	0,375	0,34	0,485
2008	0,378		0,491
2010	0,378		0,481
2020			0,468
2021			0,466
2015	0,348	0,295	0,386
2018	0,336	0,317	0,398
2020	0,351	0,323	0,394
2021	0,355	0,320	0,389

Noter:

Gini-koefficienten er et mål for graden af ulighed, ofte anvendt i forbindelse med formue- eller indkomstfordeling. Koefficienten er et tal mellem 0 og 1. I en helt lige fordeling har alle indkomstmodtagere samme indkomst, og så er gini-koefficienten 0. 1 er hypotetisk absolut ulighed mellem én, der modtager alt, og resten, som ingen indkomst har.

1978-2010 og 2020-2021: Officielle data

2015-2021: Beregnet af forfatteren ud fra officielle indkomstdata vedr. fem indkomstgrupper; de beregnede koefficienter udgør 92-95 % af de officielle koefficienter på landet og 83-85 % af de officielle koefficienter nationalt

Landboturisme blev en vej til udvikling for mange landsbyer, her i Qilishi Kommune, Dujiangyan By, Sichuan. (Foto: Xinhua/Jiang Hongjing)

Konkluderende kommentar

I Kina er det forkætrede ligemageri i perioden med statslig og kollektiv ejendomsret benævnt med det nedladende udtryk "jernrisskålen". Det er nu afløst af nye fordelingsprincipper: profit fra privatejendom, en akkumulation via billig migrant-arbejdskraft, værdiskabelse via salg af kollektivt ejet jord og via illegale transaktioner. Efter en voldsom udvikling af uligheden mellem by og land og mellem provinserne er det via en række statslige indsatser lykkedes at reducere disse uligheder noget fra medio 2000'erne. Der er derimod ikke lykkedes at nedbringe den ulighed, som er mest synlig for befolkningen, nemlig

social ulighed mellem befolkningsgrupperne i by og på land. Den sociale polarisering er stærkt forbundet med illegale indtægter og korrupsion. Den nuværende partiledelse med Xi Jinping i spidsen har forsøgt at slå hårdt ned på den udstrakte korrupsion. Men opgaven er vanskeliggjort af, at KKP i sin midte rummer medlemmer af netop den øverste økonomiske magtbærende elite, som er involveret i illegale transaktioner og korrupt adfærd.

Kjeld A. Larsen er magister i geografi, Kina-forsker og formand for Dansk-Kinesisk Forening

Foto: Tine Dahl Grue

JEG ER REALISMENS ULYDIGE SØN

AF SUSANNE POSBORG

Yan Liankes landskab (Foto: Yan Lianke). Alle fotos er brugt med tilladelse fra Yan Lianke

YAN LIANKES GROTESKE MYTO-REALISME. SUSANNE POSBORG FOLDER FORFATTERSKABET UD.

Yan Lianke er en af Kinas store, eksperimenterende og kontroversielle forfattere. Han er født i 1958 og har et omfangsrigt forfatterskab bag sig, der består af romaner, noveller, essays og litteraturteori. Han har modtaget et hav af priser både kinesiske og internationale og er blevet nævnt som kandidat til Nobelprisen.

Flere af hans romaner er blevet forbudt i Kina på grund af deres spiddende samfundskritik, der blotter mørke og glemte sider af det kinesiske samfund. Men selvom Yan er en torn i øjet på statscensuren og måske magter højere oppe, lever og bor han i Beijing og er professor på Folkets Universitet og på et universitet i Hongkong, hvor han underviser i 'creative writing' og i kinesisk og vestlig litteratur. Han kan stadig rejse frit frem og tilbage og til udlandet. Han fortæller selv, at det ikke mindst skyldes, at han har pålagt sig en selvcensur, der har animeret ham til at udvikle sin egen skrivestil, som han kalder myto-realisme. Det vender jeg tilbage til.

Fattig bondedreng

Yan Lianke kommer fra en fattig

bondefamilie i Henan-provinsen, droppede ud af skolen som 14-årig og arbejdede på fabrik til han som 20-årig i 1978, kom i hæren.

Her blev han ansat i propagandaafdelingen og tilbragte de næste mange år med at skrive opbyggelige socialistiske historier om heltmodige soldater, parate til at ofre sig for landet og partiet. Men ved siden af begyndte han at skrive sine egne historier, der var alt andet end kodet ind i den herskende skabelon om partiånd og patriotisk socialistisk korrekthed.

Vendepunktet var to episoder i hæren, hvor han begyndte at undre sig: Kinas invasion af Vietnam i 1979. Hvorfor invadere et broderfolk? Og opdagelsen af sin frygt for magten og egen underdanighed i forbindelse med en korpschefs ydmygelse af kompagniet. "Jeg indså pludselig, hvad magt betød, og blev skræmt.... Så jeg besluttede at opgive muligheden for at stige i graderne og begyndte seriøst at skrive."

Lenins kys

I 2004 udgiver Yan Lianke Lenins kys, som bliver hædret med en af de største litterære kinesiske priser, Laosheprisen.

Langt inde i Baloubjergene i Henan-provinsen ligger der en lille landsby, befolket af krøblinger, døve, stumme, blinde og lamme. En hed sommerdag falder der pludselig sne, hvilket ødelægger årets høst. Landsbyen Lykken er i kvide, men lykken kommer til dem i kraft af amtsdirektøren, der ser muligheden for at skaffe rigdom til sit fattige amt og sig selv, da han overværer festivalen i Lykken. Et fantastisk gøglershow, hvor Lykkenboerne viser deres fabelagtige talenter i det ene magiske nummer efter det andet. Han samler dem i to gøglertrupper, der drager land og rige rundt med deres freakshow. De skovler penge ind, så han kan realisere sin megalomane drøm om at købe Lenins lig og bygge et gigantisk mausoleum på en bjergtop i Balou, der skal få turister til at strømme til.

Lenins kys er en kompleks roman. Grotesk og grum. Varm og smuk. En 'menneskelig komedie' i al sin kinesiske tragiske tvetydighed.

Landsbyens blod

Landsbyens blod, der udkom i 2005, baserer sig på den barske virkelighed, hvor masser af landsbyer i 1990'erne

i flere provinser næsten uddøde på grund af aids. Vi befinder os igen i en fattig landsby i Henan-provinsen, hvor landsbyboerne dør på stribe af aids. Fortælleren er en 12-årig død dreng, der ligger i sin kiste bag landsbyskolen, hvor hans elskede bedstefar var skoleleder. Drengen er blevet forgiven af landsbyboerne som hævn og had mod hans far, blodkøbmanden, der bliver kisterig ved at købe og sælge blod. Alt i den 'gode sags tjeneste' på befaling af myndighederne, som ønsker at 'mobilisere græsrodderne for at få bønderne til at sælge blod'. Landsbyboerne hopper med på vognen i drømmen om at vride sig ud af fattigdom, men opdager først for sent sammenhængen mellem blodkøbmandens brug af urene nåle til tapning af blod og 'feberen', der udvikler sig til aids. Drømmen splintres i død.

De fire bøger

De fire bøger udkom i Taiwan i 2010 og gav Yan Lianke Kafkaprisen i 2014. Vi er tilbage i tiden fra 1957 til 1961, som er en af de mørkeste perioder i nyere kinesisk historie. I 1957 blev over 300.000 intellektuelle under Antihøjrebewægelsen forvist til genopdragelseslejr. Perioden falder sammen med det fatale Store Spring og den forfærdelige hungersnød, hvor millioner af mennesker døde. Det er denne virkelighed, som bliver afsæt for Yans store episke værk. En glemt virkelighed, som er et kerneeksempel på 'hukommelsestab med kinesisk karakteristika', som Yan sarkastisk kalder det. Men den personlige erindring lever endnu i den ældre generation. Yan Lianke husker selv, hvorledes han som lille dreng med sin moder leder efter spiselige rødder og skræller bark af træerne, for at få noget at spise.

Vi befinder os i Z99, som ligger på det golde sletteland i nærheden af Den gule flod, hvor de indsatte kun kendes via deres profession: Forfatteren, Humanisten, Teologen, Musikeren, Laboranten, Professoren osv. Lejren ledes af Barnet, en ganske ung fyr, der dårligt er blevet tør bag ørerne. Symbol på den naive tjener af folket, der nidkært helliger sig kravene fra 'de høje herrer' og kører lejren med belønning

og straf efter sine egne ti bud. Vi følger de indsatte, der slider sig halvt ihjel med at smelte stål og med at opfylde højere og højere, vanvittige krav om hvedekvoter i et sisyfosk håb om at opnå tilstrækkelig mange røde blomster, så de kan blive løsladt. Handlingen kulminerer i et kannibalistisk mareridt, under hungersnøden, hvor al menneskelig værdighed forsvinder i kampen for at overleve.

Titlen, De fire bøger, leder tanken hen på både de fire evangelier og de fire konfucianske klassikere. Her som en kombination af fire meget forskellige tekster, der udgør romanens struktur: Himlens barn – skrevet af en anonym person - der spiller på bibelsk skrivemåde. Optegnelser om kriminelle, der er Forfatterens afrapporteringer om sine medfangere gøren og laden til Barnet i håb om hurtig frigivelse. Skrevet i en kontant og embedsmandsagtig stil. Samtidig skriver han på sin egen hemmelige sandfærdige roman om lejren i Det gamle leje, hvor han hudløst skildrer sine egne kvaler med at underkaste sig Barnets uhyrlige krav om at dyrke hvede, som han må vande med sit eget blod. Romanen slutter med En ny myte om Sisyfos, Humanistens filosofiske essay om guddommelig straf og menneskets respons.

Marv

Kortromanen Marv udkom i sin nuværende form i 2015. En smuk og morbide fortælling om en fattig mor, der bruger sit liv på at skaffe sine fire udviklingshæmmede børn en mage. Tre helmænd til døtrene og en helkvinde til sin vanvittige og ustyrlige søn. Så for at gøre sine børn raske, må hun ned i graven hos sin afdøde mand, der hele tiden popper op som et gespenst og følger hende med råd og vejledning, for at hente hans knogler. På dem brygger hun en helbredende suppe til sine døtre, men til sønnen må hun komme med det ultimative offer – selv at dø. Virkelighed og uvirkelighed, liv og død smelter sammen i denne holistiske, poetiske fortælling.

Solens død

Solens død udkom i Taiwan i 2015 og modtog Hongkongs fornemmeste

litterære pris i 2016. Den fjortenårige Niannian sidder på en bjergtop og anråber alverdens guder om lydhørhed. Han vil fortælle om et frygteligt døgn i sin lille hjemby, hvor alle pludselig begynder at gå i søvne. Byen fyldes med søvngængere, der i deres 'vågne' drømmesøvn hæmningsløst går amok. Selvmord, mord, ran og røveri, sex og forgiftning, kamp og drab ender i en apokalyptisk eksplosion.

Om guderne lytter til ham, må man tænke sig til. Men som læser bliver man suget ind i Niannians hvirvlende burleske og absurde fortælling fyldt med metaforer og gentagelser om denne ubeskrivelige rædsel. Han er byens tumpe, men observerer knivskarpt alle detaljer time for time i løbet af dette døgn, der er sortere end sort.

Hvor kan vi placere forfatterskabet? Yan Lianke kalder sin skrivestil for 'myto-realisme'. Et kunstnerisk greb, hvor realismen er den sorteste grundfarve, der hurtigt blandes op med mørke facetter iblandet skvæt af gult, grønt, blå og rødt iført gevandter af satire, surrealisme, symbolik, allegorier, metaforer, myter og legender, spøgelses og gespenster, hvor grænsen mellem det virkelige og det uvirkelige er ophævet. Et samfundskritisk litterært greb, hvor han med dybde fremmaner erindringen om det glemte og følsomt fremmaler det enkelte menneske i al sin dårskab, menneskelighed og medmenneskelighed på en baggrund af den surreale absurde virkelighed, som – i hans øjne – er det kinesiske menneskes vilkår.

Yan Liankes værker på dansk:

Landsbyens blod. Tiderne Skifter. 2011

Lenins Kys. Tiderne Skifter. 2015

De fire bøger. Gyldendal. 2018

Marv. Epilog. 2021

Solens død. KLIM. 2022

Alle oversat af Susanne Posborg

Folkets Tjener. Lindhardt og Ringhof. 2008

Oversat af Rasmus Hastrup.

Susanne Posborg er cand.mag. med kinesisk som hovedfag. Hun har været universitets- og gymnasielejrer i kinesisk og oversætter kinesisk litteratur til dansk, blandt andet Yan Liankes værker.

KAN DU SE MIG? JA, JEG KAN SE DIG

AF MAI CORLIN FREDERIKSEN

Wen Hui, Dance with Third Grandmother, 2015. Video. (Foto: Li Ximing)

‘STEPPING OUT!’ – STOR
UDSTILLING MED 26
KVINDelige KINESISKE
KUNSTNERE PÅ GL STRAND.

Baggrunden for Stepping Out! på Gl. Strand har blandt andet været en kritik af tidligere store “Kina-udstillinger”, hvor mandlige kunstnere har udgjort langt størstedelen af de præsenterede kunstnere. Der er ingen tvivl om, at et fokus på at give særlig plads og muligheder til kvinder i kunsten stadig er tiltrængt – i Kina såvel som i Vesten. Resultatet er både en kompleks udstilling, der kræver tid og fordybelse af sit publikum, men også en udstilling, der, hvis du kigger efter, tillader en mere beriget og mangesidet forståelse af de mange forskelligartede kvindelige kunstidentiteter, som Kinas kunstmiljøer huser.

De første skud

Udstillingen spænder bredt i historien og begynder med værker tilbage

fra 1989. At udstillingen tager sin begyndelse her, er intet tilfælde. I sit nu legendariske performanceværk affyrede Xiao Lu (f. 1962) i februar 1989 to skud mod sit eget værk, Dialogue, der viste en mand og en kvinde lukket inde i hver sin telefonboks i forsøget på at tale sammen. Værket var udstillet på den skelsættende China/Avant-Garde-udstilling på Kinas Nationale Kunstmuseum i Beijing, og skuddene medførte en øjeblikkelig lukning af hele udstillingen og blev opfattet som en stor provokation. Senere blev de to skud beskrevet som forløbere for de store, epokegørende demonstrationer, der udfoldede sig henover foråret 1989, og som 4. juni endte i voldsomme sammenstød mellem Folkets Befrielsehær og de demonstrerende studerende og arbejdere.

I den nye udstillingskontekst bliver Xiao Lus performance et velvalgt startskud på en ny historie om kvindelige identiteter i kinesisk samtidskunst.

Kritik og smerte

Flere af værkerne i udstillingen er således centreret omkring uligheden mellem kønnene, retten til en offentlig udsigelsesposition og kroppen som tabu, som materiale, som magt og som erindring. I sit videoværk fortæller Ma Qjusha (f. 1982) om hendes forældres skuffelse over, at hun var en pige, og hvad det har betydet for hendes opvækst og opdragelse. Først da videoen er ved at slutte, viser Ma os det barberblad, hun har haft i munden, og som i takt med, at hun har fortalt os sin historie, har skåret hendes

mund til blods – på samme måde som opdragelsen har givet hende bestandige ar.

Også den legendariske danser og performancekunstner Wen Hui (f. 1960) bruger kroppen som udgangspunkt i sit bevægende videoværk *Dance with Third Grandmother* (2015). I værket ser vi Wen Hui og bedstemoren i en rørende og intim dans. Bedstemorens kluklatter akkompagnerer dansen. Hele tiden spørger de hinanden: Kan du se mig? Ja, jeg kan se dig. Hvor er du? Jeg er lige her. Som om at kun gennem kroppen kan de komme tæt nok på hinanden og holde fast i hinandens levede erindringer.

Cao Yus (f. 1988) videoværker præsenterer et mere distanceret og sarkastisk vinkel på samfundets patriarkalske blik på kvinden, når hun på humoristisk vis udstiller de sociale konventioner og forestillinger om, hvad der er noget værd.

Flere virkeligheder

Den måske mest kendte kunstner på udstillingen er Cao Fei (f. 1978), der for tiden også er repræsenteret med udstillingen *Asia One* i Charlottenborg Kunsthall. Cao Feis værker arbejder ofte

med at udviske rummet mellem vores liv og forestillingen om vores liv. I den lange video *i.Mirror* fra 2007 følger vi på poetisk vis karakterer fra *Second Life*-universet, som de træder ind og ud af tilstedeværelser og alter egoer. Også Tong Wenmin (f. 1989) afsøger, hvad andre virkeligheds-opfattelser kan bruges til, når hun ifører sig lange grene og som en fusion mellem menneske og natur kravler adstadigt gennem foranderlige landskaber, som om hun prøver at underlægge sin krop naturens logik.

I et land, hvor homoseksualitet stadig er kontroversielt, holder Fan Xis (f. 1984) serie af fotografier af lesbiske kvinder på den anden side beskueren fast og kræver en berettigelse, en ret til også at eksistere i lige præcis den virkelighed, vi lever i.

Overgang og transformation

Flere af værkerne fletter elementer fra traditionel kinesisk kultur ind i deres fortælling, som når Geng Xue (f. 1983) fortæller sin stopmotion-historie om kvinden som syndefaldsagtig forførelse gennem det traditionsbundne blå og hvide Kinaporcelæn. Eller når scener og kostumer fra den klassiske Peking Opera bliver til transformationsskabende

overgangsobjekter i Chen Qjulins (f. 1975) videoværk om nedrivning af Chens hjemby i forbindelse med etableringen af De Tre Kløfters Dæmning ved Yangtze-floden. Eller når Bu Huas (f. 1973) ikoniske pige i den hvide og blå uniform færdes i et fantasilandskab af kinesiske og japanske træsnitstraditioner.

Kvindefællesskaber

Et konceptuelt værk, der trådte frem i udstillingen, var Hu Yinpings (f. 1983) pop-up shop med farverige hækede bikinier og huer. Projektet startede, da Hu ønskede at skabe en indtægtsmulighed for sin mor, der bor i en mindre provinsby langt væk fra Beijing. Som produkternes popularitet udviklede sig, blev flere kvinder fra hjembyen involveret i en fælles produktion af hækede beklædningsgenstande. Bikinierne og huerne kommer derigennem til at sætte fokus på kvinders arbejds- og lønvilkår, og giver magten over produktionsprocessen tilbage til kvinderne. Det understreger et behov og en funktion for kvindefællesskaber.

Hus værker er de eneste, der peger på en kollektiv, deltagende kunstpraksis og på kvindefællesskaber, som ellers fylder en del i en kinesisk og sydøstasiatisk samtidskunst, hvilket årets Dokumenta-udstilling i Kassel også var med til at cementere.

Dokumenta 15 blev kurateret af det indonesiske kunstnerkollektiv Ruangrupa, der blandt andet inviterede flere kunstkollektiver fra Kina til at komme og udstille. Det ville have været spændende med flere kollektive projekter i forhold til at forstå de mere aktivistiske og samfundsorienterede kunstformer, der også udfolder sig i Kina – om end de har langt sværere vilkår at operere under.

Artiklen blev bragt første gang i en længere version i Weekendavisen d. 6. januar 2023. Billederne er bragt med tilladelse fra GL STRAND, Gammel Strand 48, 1202 København.

Mai Corlin er ph.d. i Kinastudier med speciale i billedpolitik, socialt engagerede kunstpraksisser og protestæstetik.

Cao Fei. I Mirror, Young Hug Yue and China Tracy, 2007. Video.

XI JINPING'S KINA

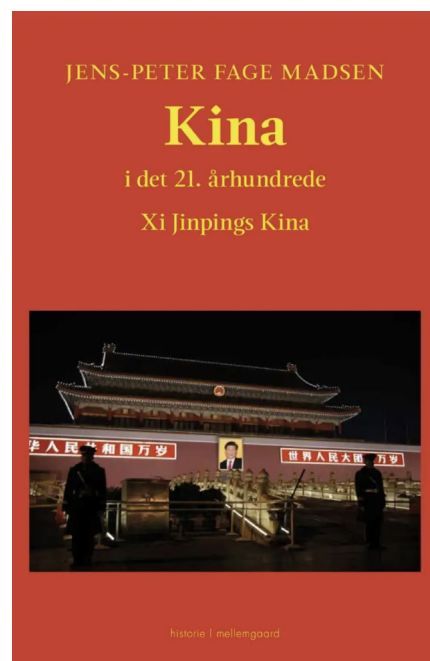
AF METTE BRØNDUM

ENDNU EN BOG TIL UNGDOMS-UDDANNELSERNE. MANGE AF BOGENS KAPITLER ER SOM BOUILLONTERNINGER, DER NEMT KAN BRUGES I UNDERVISNINGEN. LIDT SUR-SØDE NOTER ER DER DOG OGSÅ.

Jens-Peter Fage Madsens bog "Kina i det 21. århundrede: Xi Jinpings Kina" er en af flere udgivelser fra 2022, som alle sigter mod en bred målgruppe af ungdomsuddannelser og folk med interesse i Kina. Alle har de et stort felt at dække – det moderne Kina – og Fage Madsen får tegnet et både bredt og nuanceret billede af Xi Jinpings Kina.

Bogen består af fem dele, der handler om hhv. Xi Jinpings vej til magten, Kinas politiske og økonomiske udvikling, Kina og omverdenen, Kina i en ny tid (om den nye silkevej, Taiwan/Hongkong og Folkerepublikkens 70-års jubilæum i 2019) samt forholdet mellem Danmark og Kina fra 1600-tallet til i dag.

Hver af de fem dele er inddelt i 3-5 kapitler, som igen er inddelt med flere underemner, og denne struktur gør bogen meget praktisk anvendelig på ungdomsuddannelserne, hvor kapitlernes længde og lixtal passer fint til teenage-hjerner. Et eksempel er kapitlet om den nye silkevej: 15 sider, hvor den oprindelige silkevej introduceres, og den nye silkevejs geografi hhv. politiske og økonomiske intentioner præsenteres. Der perspektiveres med Xi-citater og konkrete eksempler på silkevejens geopolitiske knaster i Pakistan og Piræus. Afslutningsvis er der en QR-kode til en musikvideo på Youtube, hvor KKP også slår sine PR-folder. I undervisningssammenhæng er det en god lille bouillonterning til et forløb om den nye silkevej, og der er mange sådanne kapitler og afsnit i bogen.

Jens-Peter Fage Madsen har læst historie og Østasien Områdestudier på Aarhus Universitet. Han har skrevet flere bøger om både kinesisk og japansk historie.

*Uighurernes skæbne i Xinjiang er et af mange temaer i Fage Madsens "Xi Jinpings Kina".
(Foto: commons.wikimedia.com)*

Fage Madsen selv har en baggrund som underviser på Frederikshavn Handelsgymnasium, og det skinner igennem, at han kender sit potentielle publikum på ungdomsuddannelserne. Der er dog også svipsere. Som når "Kina i verden" fra Opiumskrigen til 1980'erne præsenteres på hæsblesende halvanden side, eller når et "bipolart verdensbillede" forklares på pædagogisk vis, mens "Den Alliancefri Bevægelse", "Xianggang-problematikken" og "TPP-aftalen" alle nævnes første gang uden forklaringer. Mange gymnasieelever står desværre af i dét sving.

Fage Madsen er historiker, og den baggrund er tydelig, når personer, hændelser og kampagner i Kinas moderne historie kvalificeres med et historisk bagtæppe. At historien kun inddrages, når den er relevant, er et godt greb fra Fage Madsens side. Især teenageren undgår det typiske lange, indledende historiske kapitel, men udstyres (forhåbentlig) alligevel med en god forståelse for historiens relevans, både i den kinesiske og en international setting.

I parentes bemærket undrer det, at flere kildehenvisninger fører til Fage Madsens egne tidligere publikationer, også når det er Xi Jinping eller et kejserligt brev fra 1793, der citeres. Bogens struktur har dog også sine

svagheder, for ikke alle emner lader sig lige let passe ind i korte kapitler. De syv sider om Xi Jinpings økonomiske politik ender lidt for rodede og meta-agtige, og selvom corona-pandemien er med og giver stoffet aktualitet og relevans, er flere af Fage Madsens forudsigelser i mellemtiden blevet overhalet af virkeligheden i den kinesiske corona-håndtering. Tegnene (side 106) på, "at Kinas økonomi vil udvikle sig i raket fart" i 2021-2022 er eksempelvis ændrede, siden bogen kom fra trykken.

Også flere af de store hændelser i Kinas politiske historie – Kulturrevolutionen og de republikanske år – formidles lidt klodset med så mange personnavne, årstal, politiske fløje og begreber, at den 17-årige læser for længst er blevet distraheret af andre tanker.

Bogen er udgivet på Forlaget mellemgaard, som er et såkaldt medudgiver-forlag, hvor forfatteren typisk skal finansiere en del af udgifterne til udgivelsen, mod at forlaget står for redigering, layout, tryk, markedsføring osv. Om Fage Madsen selv har bidraget økonomisk, vides ikke, men bogen ville have nydt godt af en hårdere redigering og et større budget til layout. Når Fage Madsens kapitler

er bedst, er de korte og med et skarpt og afgrænset fokus. Når de ryger ud af fokus, burde en redaktør have stillet spørgsmålene: Hvorfor citeres kinesiske taler og titler på engelsk og ikke på dansk? Hvorfor nævnes Xi så få gange i nogle af kapitlerne, når "Xi Jinpings Kina" er en del af titlen? Hvorfor otte sider om Korea og kun to sider om Afrika? Den slags.

Endelig er bogens layout mærkelig amatøragtigt. Samtlige tabeller er kedelige, grå bokse med tal, og alt for mange af bogens fotos er uskarpe, gråtonede og bare jævnt kedelige. Der er mange uprofessionelle billeder af bygninger, monumenter og ting, og på de billeder, hvor der optræder kinesere, er de tit afbildet fra ryggen. Billedteksterne er desuden ofte meget lange – halve sider – og i en ekstremt lille skriftstørrelse, hvilket desværre føjer til et lidt tungt indtryk af en bog, der ellers i lange stræk er let i sin formidling af kompliceret stof til en svær målgruppe.

*Jens-Peter Fage Madsen:
"Kina i det 21. århundrede: Xi Jinpings Kina".
Forlaget mellemgaard, 2022.
285 sider, 200 kroner.*

Mette Brøndum er lektor i kinesisk på Greve Gymnasium samt medlem af KinaBladets redaktion.

ARRANGEMENTER 2023

SÆT KRYDS I KALENDEREN!

Onsdag 22. februar

Jørgen Delman

Kina-Poker: 争上游 - Lær Verdens Populæreste Kortspil på En Aften

Kom og lær ”Kina-poker” – et kortspil som har stor social og kulturel betydning i Kina. Har du set folk tæske kort med stor ildhu og højlydt tilskueropmærksomhed i gyderne et eller andet sted i Kina, så har det højst sandsynligt været ”Kina-poker”. Nu har du chancen for at lære det.

Forsamlingshus, Onkel Dannys Pl. 5, København

Tirsdag 14. marts

Tabita Rosendal Ebbesen

Foredrag om Kinas Silkevejsinitiativ i Sydasiens: Nye Veje og Udfordringer i Sri Lanka.

Tabita Rosendal er ph.d.-studerende på Centrum för Öst- och Sydöstasienstudier (CÖS) ved Lund Universitet i Sverige samt affilieret med Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS) på Københavns Universitet. I sit foredrag vil hun lukke op sin nye forskning om Kinas brug af buddhistisk diplomati i Sydasiens for at fremme Silkevejsinitiativets udrulning.

Forsamlingshus, Onkel Dannys Pl. 5, København

Onsdag 5. april kl. 15:00

Kjeld Allan Larsen

Rundvisning på Vestre Kirkegård i Anledning af Qing Ming.

Vestre Kirkegård, som er Danmarks største kirkegård, rummer langt flere kinesiske gravsteder end nogen anden kirkegård i Danmark. Vandringer vil foregå på dagen for Qing Ming festival eller gravfejningsdag, som i år 2023 falder på den 5. april. Ud over en rundtur til nogle af de kinesiske gravsteder vil turen også tilgodese ophold ved nationalt berømte danskeres gravsteder og gravsteder for danskere, hvis liv på en eller anden måde har været forbundet med Kina. Vestre Kirkegårds Allé 15, hovedindgangen.

Tirsdag 23. maj

Liu Jun

Politics of Digital Technologies: China and Beyond
Forsamlingshus, Onkel Dannys Pl. 5, København

Tirsdag 20. juni

Peter Skov

Kinesisk madlavning: 饺子 - Lær at Lave De Lækreste Jiaozi på En Aften

Vær opmærksom på, at krav om tilmelding, entré-pris, ændring af dato og aflysning af arrangementer kan forekomme.

Følg med på Facebook, LinkedIn, via nyhedsbrev, eller på foreningens hjemmeside: <https://www.dansk-kinesisk.dk/>